

INSTITUTIONEN FÖR KULTURVETENSKAPER

“TOMMA HUS ALLAS HUS”

- En studie om husockupationer

Författare:

Cecilia Follinger & Stina Asp

Kandidatuppsats

kulturvetskap: 15 hp

Program och/eller kurs: Kandidatprogrammet KULTUR

Nivå: Grundnivå

Termin/år: Vt 2024

Handledare: Helena Holgersson

Examinator: Mathias Ericson

ABSTRACT

Titel: "Tomma hus, allas hus" - en studie om husockupationer

Författare: Stina Asp & Cecilia Follinger

Termin och år: VT 2024

Institution: Göteborgs universitet

Handledare: Helena Holgersson

Examinator: Mathias Ericson

Nyckelord: Husockupationer, stadsomvandling, sociala rörelser, prefigurativ politik, social movement scenes, autonoma rörelser

The purpose of this thesis is to investigate the relationship between urban transformation and the occupation movement in Sweden, aiming to identify the movement's characteristics and comprehend its changes over time. By analyzing qualitative material collected from occupants active within a span from the 1980 to the present, we examine how the occupation movement has evolved. We investigate the motivations behind the movement, the lifestyle of occupants, and their potential gains to get a better understanding of the culture. We explore the prefigurative politics of the resistance where occupant activists create alternative lifestyles aligned with their desired future, bypassing the wait for broader societal changes. Finally we inquire the current possibilities of creating and defending meaningful urban spaces and social scenes.

1. Inledning.....	5
1.2 Syfte, frågeställningar och avgränsningar.....	6
1.2.1 Syfte.....	6
1.2.2 Frågeställningar.....	6
1.2.3 Avgränsningar.....	6
1.3 Disposition.....	7
1.4 Tidigare forskning.....	7
1.4.1 Husockupationer i Sverige.....	7
1.4.2 Platsbaserade ockupationer.....	9
2. Teori.....	12
2.1 Rörelser och deras strategier.....	12
2.1.1 Sociala Rörelser.....	12
2.1.2 Urbana rörelser.....	12
2.1.3 Autonoma rörelser.....	13
2.4 Social movement scene.....	14
2.5 Prefigurativ politik.....	15
2.6 Stadsomvandling.....	15
2.6.1 Postfordism.....	15
2.6.2 Entreprenörsurbanism.....	16
2.6.3 Gentrifiering.....	17
3. Metod och material.....	18
3.1 Intervjuer.....	18
3.2 Reflexivitet.....	19
3.3 Etiska hänsynstaganden.....	20
4. Analys.....	22
4.1 Relationen mellan ockupationsrörelsens och stadens förändring genom tid från 1980-2023.....	22
4.1.1 1980-talet - Frihet i Haga.....	22
4.1.2 1990- talet - Evenemangsstaden växer fram.....	27
4.1.3 2000 - 2008 - Ockupationsvåg, hårda repressalier och gentrifiering.....	29
4.1.4 2023 - Den kreativa klassen.....	35
4.2 Övergripande karaktärsdrag inom ockupationsrörelserna.....	37
4.2.1 Ockupationer som sociala rörelser.....	38
4.2.2 Nazismen och den autonoma rörelsen.....	41
4.2.3 Att leva som man lär - inte vänta på revolution.....	45

5. Diskussion.....	49
5.1 Vidare forskning.....	51
6. Referenslista.....	53
6.1 Tryckta källor.....	53
6.2 Otryckta källor.....	56
6.3 Bilagor.....	57

1. Inledning

“Lyckliga gatan du finns inte mer

Du har försvunnit med hela kvarter

Tystnat har leken, tystnat har sången

Högt över marken svävar betongen

När jag kom åter var allt så förändrat

Trampat och skövlut, fördärvat och skändat

[...]

Allting är borta, huset och linden

Och mina vänner skingrats för vinden”

Ovanstående stycke kommer från Anna-Lena Löfgrens sång “Lyckliga gatan.” Låten skildrar upplevelserna av en person som bor på en plats som förändrats mot hennes önskan. I texten skildrar hon också vad som gör en plats värdefull, om ett opolerat hem och område där musik och glädje finns. Vårt arbete handlar om husockupationer. Att ockupera ett hus innebär att man olovligen tar över en tom byggnad (Polanska & Wåg, 2019 s. 16). Orsakerna till att man ockuperar ett hus kan variera, det kan vara både ett mål och ett medel. Ett mål kan vara att man vill bedriva en verksamhet, eller att man vill bo i byggnaden, medan ett medel kan vara att man vill politisera och/eller belysa en viss fråga (ibid.). Den första ockupationen som skedde i Sverige var kårhusockupationen i Stockholm 1968 (ibid., s. 17). Ockupationen var en protest mot utbildningsreformen UKAS som skulle införas. Vi kom fram till vårt val av ämne efter en diskussion om gamla minnen från olika husockupationer en av oss författare upplevt som besökare. Vi konstaterade även att husockupationer numera, är något vi knappt varken hör eller läser om längre. Under flera diskussioner vi haft tidigare när det kommer till val av ämne att skriva om, så har vi landat i att vi båda är intresserade av forskning om gentrifiering och stadsomvandling. Så på så vis kändes detta som en bra kombination, att få fördjupa oss i husockupationer, och samtidigt få undersöka om husockupationer går att koppla till gentrifiering. Vi tänkte först att arbetet enbart skulle handla om rörelsen i relation till

stadsomvandlingen, men vi insåg att det dök upp andra viktiga teman som karaktäriserar rörelsen, som till exempel rörelsens miljö, gemenskap och kultur. Något som fångade vårt intresse för ockupationer var just vår tanke om att det medför en rätt krävande och extrem livsstil. Vi tyckte att ockupanten var en spännande person att lära sig mer om på grund av den karaktär och det driv vi ansåg att den behöver besitta. Vi visste att det är en metod som använts för att uppmärksamma samhällsfrågor men inte varför en väljer just den metoden, och vad den metoden kan bidra med som andra motståndsstrategier inte kan. Därför valde vi husockupationer som forskningsämne. Under arbetets gång insåg vi att intervjupersonernas skäl till att ockupera inte bara handlade om kritik mot stadsplanering, utan att de också arbetade aktivt mot andra samhällsstrukturer som till exempel individualism och nazism.

1.2 Syfte, frågeställningar och avgränsningar

1.2.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att försöka förstå varför husockupationer inte är lika vanligt idag som det var på 1980 och 1990-talet. Vi kommer undersöka detta genom att titta på relationen mellan stadsomvandling och ockupationsrörelsen och försöka identifiera det som karaktäriserat rörelsen under olika perioder. Vi ämnar att ta reda på varför personer väljer att ockupera hus, vad som driver ockupantrörelsen utöver stadsomvandling, vad det innebär att leva som husockupant och vad man kan få ut av en ockupation, politiskt och socialt.

1.2.2 Frågeställningar

-Hur kan ockupationsrörelsens förändring över tid förstås i relation till hur städer omvandlats från 80-talet fram till idag?

-Vilka övergripande karaktärsdrag präglar ockupationsrörelsen genom denna period, utöver dess motstånd mot samtida stadsomvandling?

1.2.3 Avgränsningar

En avgränsning är att det fokuserats på husockupationer som gjorts kollektivt och inte ensamma eftersom vi är intresserade av det gemensamma engagemanget och kulturen som skapas där. Ytterligare en avgränsning är att ockupationerna har förekommit i byggnader, och inte på torg eller allmänna platser, då undersökningen hade blivit för spretig om vi

diskuterat båda. Uppsatsen inriktar sig på hur avhysningar av ockupationer från polis har gått till, men det har inte fokuserats på olika lagar, vad för straff som kan förekomma för en husockupant. Då inriktningen håller sig till ockupanternas upplevelser och minnen finns det ingen inblick på polisernas eller allmänhetens upplevelser. Arbetet handlar om svenska husockupationer därav har internationella ockupationer inte givits plats. Vi har heller inte undersökt ockupationer utanför stadsmiljön, utan har riktat in oss på den urbana ockupationsrörelsen.

1.3 Disposition

Uppsatsen är indelat i fem kapitel. Det första kapitlet innehåller inledning, där en beskrivning av val av ämne gjorts och kortfattat vad en husockupation är. I kapitlet beskrivs även syfte, frågeställningar och vilka avgränsningar som gjorts. Därtill i första kapitlet ingår tidigare forskning. Det andra kapitlet är teorikapitlet som innehåller en beskrivning av de teoretiska begrepp vi använt oss av. Kapitel tre förklarar hur vi tillämpat intervjuer som metod. Reflexivitet och etiska hänsynstaganden ingår i metodavsnittet. Analysdelen förekommer i kapitel 4. Kapitlet är indelat i två delar med två frågeställningar. Den första delen handlar om relationen mellan ockupationsrörelsen och stadens förändring genom tid, och den andra delen handlar om övergripande karaktärsdrag inom ockupationsrörelserna.

I det sista kapitlet knyter vi ihop säcken där läsarna får ta del av slutdiskussionen samt ta del av våra tankar om vidare forskning.

1.4 Tidigare forskning

1.4.1 Husockupationer i Sverige

Forskning om husockupationer i Sverige är relativt smalt, åtminstone forskning som inte är platsbaserad. Men boken *Ockuperat! Svenska husockupationer 1968-2018* (2019) är unik i sitt slag då den tar upp husockupationer i hela Sverige och boken har kommit till stor användning för oss. Boken är en antologi med redaktörerna Dominika V. Polanska, sociolog och Mathias Wåg, frilansjournalist och ansvarig utgivare för tidningen *Brand*. Boken innehåller en lista över alla kända husockupationer i Sverige (s. 6-10) samt historia och utvalda intervjuer av aktivister som ockuperat ställen från kartan. De har gjort en analys baserad på hundratals artiklar fram till idag för att se ett resultat av hur framställningen av husockupationer varierat

över tid (s. 26). De ger exempel på att ockupanterna beskrivits som studenter, professionella aktivister, extremister och terrorister, och kapitlet beskriver även vanliga orsaker till varför människor har ockuperat under de olika perioderna (s. 28-29).

Ett viktigt och intressant kapitel för oss i boken är skriven av Håkan Thörn, "Husockupationer och folkhemmets förvandlingar. Konfrontation, konsensus och repression." Thörn djupdyker i Haga i Göteborg och fokuserar på hur det fanns en samverkan på 70-talet och 80-talet (s. 149), till att från 90-talet och framåt gå till en mer repressiv inställning. Han undersöker hur husockupanterna i Göteborg bemötts av polis (s. 150), politiker, tjänstemän och även mediaövervakningen från 1970- tal till 2000- tal.

Forskningen Polanska och Wåg gjort på husockupationer och sammanfattat i denna bok visar på att det finns exempel där ockupationer stoppat rivningar och där ockupationerna gett resultat där stadsdelar (s. 377), eller delar av stadsdelar har bevarats då man valt att renovera i stället för att riva. Det har också ockuperats som protest mot byggnader som står tomma, samtidigt som det är bostadsbrist (s. 378), och som protest mot renovräkningar, gentrifiering och önskan om att skapa en självstyrd plats (s. 382). De personliga intervjuerna bekräftar vänskapsbanden som skapas under husockupationer (s. 380), och flertalet personer berättar att deras politiska engagemang startade med ockupationer (s. 379). De beskriver hur de får möta människor de aldrig skulle träffat annars (s. 380), hur de fick lära sig att leva tillsammans, och om euforin som skapas under en ockupation.

De har medvetet lyft fram kvinnors perspektiv i boken (s. 383), då det ofta är män som blivit intervjuade och skrivit husockupationernas historia (s. 384). Boken används i stora delar av vår analys. Det har även varit till hjälp att läsa intervjuer från de ställen där även våra informanter ockuperat.

Dominika V. Polanska har även skrivit artikeln "Reclaiming Inclusive Politics: Squatting in Sweden 1968-2016" (2017). Den beskriver Sveriges husockupations-historia mellan 1968 och 2016 (s. 37). Artikeln är uppbyggd på ett kvalitativt metodval för att förstå hur det förändrats över tid, och för att förstå orsakerna till husockupationer. Analysen bygger på data som samlats in av och om husockupations-aktivister i form av nyhetsmedier (s. 37-38), vänsterorienterade tidningar (exempelvis *Brand* och *Ordfront*), dokumentärfilmer, material som samlats in av de studerade grupperna (exempelvis broschyrer, publikationer och bloggar),

tidigare forskning och utskrift från en debatt om husockupationer 2016. I analysen av nyhetsmedierna ägnades mer uppmärksamhet på aktivisternas uttalanden och mindre uppmärksamhet på journalisternas analyser av händelserna (s. 38). Skillnaden mellan denna artikel och boken *Ockuperat! Svenska husockupationer 1968-2018* (2019) är att artikeln går djupare in på hur media beskrivit svenska husockupationer genom tiden. Det finns likheter med denna undersökning och vår undersökning när det kommer till syften, men en skillnad är hur materialet samlats in, och vår undersökning behandlar även hur samhället såg ut under de olika perioderna. Vi har fokuserat på tidigare forskning och intervjuer, men medier har inte undersökts i en stor utsträckning.

1.4.2 Platsbaserade ockupationer

Haga

Att Hagaockupationerna är de mest uppmärksammade och omtalade ockupationerna i Sverige är även något som märks inom forskningen då vi hittat mest material om de ockupationerna. Ekonomihistorikern Ann Ighe har skrivit forskningsartikeln “Empty space, open space. Claiming, reaching and remembering common ground in urban squats. Haga in the 1980’s” (2020). Artikeln handlar om Husnallarnas minnen och berättelser av husockupationer i slutet av 1980-talet i stadsdelen Haga i Göteborg. Husnallarna är den grupp aktivister som ockuperade hus i Haga och var aktiva i slutet av 80-talet och början av 90-talet (s. 1376). Ighes studie bygger på intervjuer med ockupanter och aktivister från dåtidens ockupationer och hon använder sig även av sociala medier (s. 1373). Haga som var en plats för alternativ kultur på 90-talet är i nutida bemärkelse en gentrifierad stadsdel med högt turistvärde (s. 1374). Artikeln återvänder till 80-talet och undersöker minnet av en förlorad plats där husockupanter gjorde motstånd mot bland annat rivningar. Artikeln tar upp frågor som hur ockupanternas handlingar och praktiker förhöll sig till politiska konflikter i området, vilka minnen och berättelser ockupanterna har angående deras motkultur och deras tid som husockupanter i Haga.

Artikeln har varit användbar för oss eftersom den berättar hur stor betydelse en plats eller ett område kan få för den som ockuperat där. Artikeln har även gett oss en inblick i den stora gemenskap som skapas mellan aktivister som deltar i ockupationer. Eftersom vi enbart intervjuat en person som var Husnalle under ockupationstiden hjälpte även texten oss att få

fler perspektiv från andra Husnallar i Haga.

Boken *Stad i rörelse* (2013) som sociologen Håkan Thörn skrivit har Haga i Göteborg och Christiania i Köpenhamn som en bakgrund för att förstå den stadsomvandling som sker världen över. Boken lägger mest betoning på Haga och svensk stadsomvandlingspolitik (s. 33). Thörn diskuterar samspelet mellan urbana rörelser, stat och kommun i Haga och Christiania, där alla inblandade försöker styra stadsdelarna. Boken är innehållsrik till handling om gentrifiering, social ingenjörskonst och liberal stadsstyrning. Delar om ockupationsrörelser och sociala rörelser som befunnit sig i Haga har varit en extra viktig del för oss som gett oss inblick i vilka som verkade i stadsdelen.

Sociologen Jan Carle har skrivit artikeln "Husockupationer, sociala rörelser och massmedia" (1991). Jan Carles definition på olika orsaker med husockupationer är att man kan behöva någonstans att bo, eller att man vill uppnå förändringar i en social situation eller ett politiskt mål (s. 42). Han menar att en ockupation alltid ges en politisk innebörd på ett eller annat sätt, men å andra sidan behöver aktionen inte alltid påbörjas utifrån ett politiskt mål, målet kan vara att uppnå en dialog snarare än ett bestämt politiskt mål. "Tolkas husockupationer som en kommunikativ handling kan de ses som uttryck för de moderna samhällets sociala rörelser" (Carle, 1991, s. 42). Om man har det perspektivet är syftet med aktionen både att åstadkomma uppmärksamhet på bostadsbristen och att stärka sammanhållningen inom en grupp. Syftet med Carles analys är att belysa hur massmedier kan ha en betydande funktion för att ge husockupationer en kommunikativ innebörd. Ockupanernas budskap om bostadsbrist kan nå ut via massmedier, samtidigt som de utvecklar en identitet och stärker sin interna sammanhållning. Carle följer rapporteringen från medierna i *Göteborgs Posten* respektive *Arbetet* när Tullen i kvarteret Styckjunkaren i Haga i Göteborg ockuperas (s. 51). Utifrån sin analys av mediernas rapportering drar Carle slutsatserna att husockupationer är ett socialt fenomen (s. 61), och en social rörelse (s. 62-63). Och den rollen massmedia spelade under ockupationen visar att ockupanterna skickligt använt sig av pressen (s. 63). På varierande sätt har massmedia bidragit till att forma en dialog (s. 64).

Lund

Husockupationerna i Lund 1969 är ockupationer som fått större uppmärksamhet i Sverige. Detta är det mest omskrivna ockupationsinitiativet i Sverige efter Kårhusockupationen, vilket

har varit intressant och nyttigt för oss att ta del av. Kandidatuppsatsen ””Välkomna men kom ihåg att detta är olagligt.” En studie av tre husockupationer i Lund 1969”, har gett oss bättre inblick i ockupationerna som skedde i Lund. Uppsatsen är skriven av Emil Rylander på Lunds universitet, höstterminen 2014. Rylanders material består av kvalitativ analys av tidningsartiklar, förundersökningsrapporter och domar, en text skriven av en ockupant och inslag från TV (s. 3). Även en kvantitativ analys ingår då Rylander undersökt kön, ålder och sysselsättning på de ockupanter som blev dömda genom en deltagarpopulationsundersökning. Rylander beskriver händelser som skedde från 1950, fram till ockupationerna 1969 (s. 12). Ockupationsrörelsen ingick i vad som kallades för 68-rörelsen, men är egentligen en process som startade på 50-talet. Mycket skedde 1968 som skulle förändra världen, därav rörelsens namn (s. 13).

Författaren definierar begreppet allaktivitet med hjälp av Bertil Nelhans antologi *Allaktivitet - Ja, men hur?* från 1971, då ockupationsrörelsens syfte var att skapa allaktivitetshus (s. 13). Begreppet allaktivitet innebär att alla ska ha tillgång till en offentlig lokal, oavsett ålder eller bakgrund, och verksamheten ska vara frigjord från organisationer och myndigheter. Besökarna ska ha inflytande över verksamheten.

Uppsatsen är indelat i tre delar där ockupationerna skedde, Västra Mårtensgatan 5, Kiliansgatan 7 och Råbygatan 2. Dag för dag under ockupationerna har han beskrivit vad som hände, liknande en dagbok.

2. Teori

Teoridelen är uppdelad i två olika delar. Den första är olika typer av rörelser, vad som definierar dem och deras strategier, dessa presenteras på grund av att få en större förståelse för de olika rörelserna. I denna delen ingår även teorier som förklarar hur det skapas social movement scenes i sociala rörelser och hur ockupationsrörelsen använder sig av prefigurativ politik. Den andra delen handlar om olika stadsomvandlingsprocesser som är relevanta för detta arbete.

2.1 Rörelser och deras strategier

2.1.1 Sociala Rörelser

Då individerna som ockuperar kan anses ingå i en *social rörelse* är det viktigt att definiera vad en social rörelse är. Sociala rörelser är ett brett begrepp med många innebörder beroende på vem man frågar. Med hjälp av statsvetaren Laurel Weldon definierar vi sociala rörelser på detta sätt.

Sociala rörelser ämnar till att förändra sociala praktiker eller rådande maktrelationer (Weldon, 2011, s. 11-12). Det är en variant av en politisk organisation där medlemmarna och dess agerande utgår från gemensamma syften och/eller identitet. De politiska verktygen och taktikerna varierar och kan bestå av allt från påtryckningsgruppsaktiviteter i form av protester till kulturevenemang och alternativa boendeformer. Den stora vidden av olika taktiker och mål är de sociala rörelsernas styrka, i synnerhet av representationen av marginaliserade grupper. Sociala rörelser är nästan alltid konfrontativa på något sätt då målsättningen är att skapa social förändring och alltid bekämpa någon motståndare, oftast en elit eller auktoritet (ibid.). Sociala rörelser har kommit till särskild användning i den andra delen av analysen.

2.1.2 Urbana rörelser

Statsvetaren Margit Mayer använder sig av begreppet *urban movements* (Mayer, 2009). Hon definierar hur de olika urbana rörelserna har artat sig från 60-talet fram till 00-talet, samt vad som drivit rörelserna. Begreppet urbana rörelser förstår vi genom Mayer som ett samlingsbegrepp för de olika rörelser som ifrågasätter staden och hur den planläggs (Mayer,

2009, s. 363). Eftersom vi riktat fokus på husockupationer i stadsmiljön, och ockupationsrörelsen vi undersökt kan beskrivas som en urban rörelse så har begreppet varit användbart. Med hjälp av olika strategier visar urbana rörelser motstånd mot stadsplanering som påverkar välfärden, den sociala infrastrukturen, folket och segregeringen negativt eller ojämnt. Mayer diskuterar framförallt världens nordiska länder där stadsutvecklingen likväl motståndsrörelserna har gått i liknande vågor från 60-talet fram till 00-talet (s. 363-367).

Intressant för oss är särskilt hennes genomgång av hur rådande politik och stadsomvandling har skapat motrörelser som sett mer eller mindre likadana ut i hela globala Norden (s. 363). Från fordismens kris och 60-talet till 80-talets marknadsekonomi som intensifierades hela vägen fram till 00-talet. Hon går igenom hur de urbana rörelserna tagit sig uttryck och vilka frågor som låg i fokus för rörelserna beroende på den tid och det samhällsklimat som var (Mayer, 2009).

2.1.3 Autonoma rörelser

Den *autonoma rörelsen* kan beskrivas som den utomparlamentariska vänstern (Lodén 2006). Precis som sociala rörelser är likaså autonoma rörelser ett begrepp som kan vara mångtydigt och svårgreppat. Det kan även vara svårt att urskilja sociala rörelser och autonoma rörelser. Den autonoma rörelsen kan förstås som en genre bland sociala rörelser, då den autonoma rörelsen arbetar huvudsakligen med att förändra maktrelationer och kan därför förstås som social (Weldon, 2011, s. 11-12). En rörelse kan vara både autonom och social.

Vad som utmärker autonoma rörelser är att de alltid är vänsterorienterade, utan att tillhöra partipolitiska vänstern men vänster genom sin aktivism (Flaherty, 2023 s. 23), medan sociala rörelser kan innefatta både vänstergrupper och högergrupper (Creasap, 2012, s. 188). Flaherty definierar autonoma rörelser som ett nätverk av organiserade grupper (Flaherty, 2023, s. 252). Grupperna är individer med antikapitalistiska ideologier och ideologierna kan handla om exempelvis socialism, anarkism och syndikalism. Den moderna svenska autonoma rörelsen uppstod i slutet av 1980-talet ur punkscenen, husockupationer och anarkistiska kollektiv som en reaktion mot de ökade fascistiska grupperna som visade sig på gatorna. Rörelserna bygger på självorganisering, demokrati och direktaktion. Medlemmarna är engagerade i utomparlamentariska politiska handlingar (ibid., s. 252).

Husockupationsrörelsen är en utomparlamentarisk antikapitalistisk rörelse och kan därför beskrivas som en gren inom den autonoma rörelsen (ibid.). Det teoretiska begreppet autonoma rörelser har därför varit viktigt i detta arbete. Husockupationsrörelsen kan karakteriseras som en social rörelse, urban rörelse och som en autonom rörelse. Vissa av informanterna ansåg sig själva vara en del av en autonom rörelse.

Forskarna Christer Mattsson och Thomas Johansson har givit oss en inblick i den svenska neo-nazistiska kulturen under 1990-talet och dess paradigmskifte under 2000-talet. De undersöker skinhead-kulturens våldsbejakande extremism samt hur rörelsen omformades under 2000-talet för att assimilera sig med samhället, genom att ta avstånd från våldet och den kultur som tidigare förknippades med rörelsen (Mattsson & Johansson, 2023, s. 106). Detta har varit användbart för oss för att kunna förstå relationen mellan den autonoma rörelsen och neo-nazistiska rörelsen och den våldsbenägenhet som funnits inom både extremvänstern och extremhögern (Lodeniuss, 2006).

2.4 Social movement scene

Med begreppet *social movement scenes* analyserar vi vad ockupanterna skapat för vinster utöver deras mål med ockupationerna. Med hjälp av denna teori får vi syn på hur ockupanterna skapat scener. Begreppet myntades av sociologerna Darcy Leach och Sebastian Haunss (Creasap, 2012, s. 182). Vi åtgår ifrån Creasaps definition, som till största del är likt Leach och Haunss definition, men i vissa avseenden skiljer sig åt.

Begreppet *social movement scenes* hänvisar till människor som delar en gemensam identitet och en gemensam grupp subkulturella, eller motkulturella uppfattningar, normer och värderingar (ibid.). Det refererar även till platserna medlemmarna besöker, där de är kända för att samlas. Scener kan gynna sociala rörelser i form av sammanföringen av mobilisering på platserna de besöker, och likaså är scener platser där motstånd sker. Det är inte alla sociala rörelser som skapar scener, scener är extra viktiga för sociala rörelser som gör motstånd mot ett marginaliserat förtryck.

Som svar på den ökade nyliberalismen och gentriferingen är vänsterrörelsens scener ofta (re)producerade i försök att ingripa mot detta (ibid., s. 184), och husockupation är en särskild form av aktion för att förstå sociala rörelsers krav på rum och platser (ibid., s. 185). Det kan

vara ett motstånd mot ojämlika bostadsförhållanden eller privatisering av det offentliga rummet. Husockupationer symboliserar bland annat en protest mot företagsstaden, och skapandet av scenplatser och husockupationer är en social klassolidaritet och drömmen om att återställa ett splittrat samhälle (Creasap, 2012, s. 185). Det finns även högerorienterade scener (ibid., s. 188). Detta är något som sociologerna Peter Simi och Robert Futrell gjort djupgående analyser om. Sammankopplingen av rasistiska platser (tex människors hem, fester och musikfestivaler) och gruppens värderingar och normer, likaså människorna som rör sig mellan platserna passar in i Leach och Haunss betydelse av scen (ibid.).

2.5 Prefigurativ politik

För att förstå hur husockupanter jobbar politiskt har vi fördjupat oss i innebörden av *prefigurativ politik* och *prefiguration* som teori. Prefigurativ politik är motståndsakten att genomföra förändring inom de områden man anser att samhället brister, på egen hand. Man skapar ett annat alternativ till rådande samhällsstrukturer och politik (Yates, 2021 s. 1033) och man inleder en politisk framtidsvision utan att vänta på att samhället ska förändras. Genom att praktisera de värderingar och strukturer man själv värdesätter visar man ett exempel och gör det möjligt för andra att delta eller ta efter. Prefiguration handlar om att organisera sig mot det auktoritära, skapa en tillvaro och plats utanför auktoritetens makt att kontrollera, som i ett mikrosamhälle med egna lagar och värderingar (Ibid., s. 1034). Sociologen Luigi Pellizzoni förklarar den emancipatoriska innebörden av det prefigurativa motståndet. Prefigurativ politik skapar en frigörelse från de ideal man önskar röra sig bort från (Pellizzoni, 2020, s. 365). Begreppet har varit användbart för oss på grund av att ockupationsrörelsen använder sig av prefigurativt motstånd.

2.6 Stadsomvandling

2.6.1 Postfordism

Postfordism är ett begrepp som används för att beskriva förändringarna som uppstod efter fordismens kris (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, s. 18). Begreppet är viktigt att redogöra eftersom det är modellen som ligger till grund för hur stads kärnan i storstäderna har förändrats och planerats (ibid.). Postfordism är ett begrepp för den rådande tillväxtmodellen i

samhället. Ordet fordism är hämtat som en liknelse med Fordfabrikernas löpande band som bildligt beskriver tillväxtmodellen (ibid.). Fordismen är en tillväxtmodell där kapitalism och välfärd kombinerades och industriernas massproduktion styrde ekonomin och organiseringen av samhället (ibid., s. 16). Postfordismen är den modell som blev kvar efter fordismens kris (ibid., s. 18). En modell där massproduktionen fortfarande är igång på samma sätt som innan krisen, men där ekonomisk tillväxt prioriteras över välfärden och samhället blev mer individualistiskt (ibid., s. 19). Den industriella och ekonomiska globaliseringen bidrog till att många industriarbetare hamnade i arbetslöshet, samhällsekonomin stagnerade och statens inflytande minskade och välfärden försvagades (ibid.).

2.6.2 Entreprenörsurbanism

Begreppet *entreprenörsurbanism* har varit användbart för oss eftersom det är en strategi som använts sedan 80-talet inom vinstdrivande stadsplanering och beskriver hur stadskärneutvecklingen växte fram i Sverige på 90-talet. Efter kritiken som uppstod på 60-talet, mot modernismens kapitalistiska och sterila samhällsbygge blev entreprenörsurbanismen den nya kapitalistiska lösningen (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, s. 21). Under andra halvan av 80-talet då Sveriges ekonomi omvandlades från tillverkningsindustri till post-industriell ekonomi, tvingades svenska städer att konkurrera med andra städer i både Europa och hela världen. Staden måste nu framstå som attraktiv och intressant för både det internationella och nationella kapitalet (Sernhede, Rosales & Söderman, 2019, s. 48-49). Begreppet entreprenörsurbanism beskriver en strategi som syftar till att gynna ekonomisk tillväxt genom att göra staden attraktiv och konkurrenskraftig (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, s. 23). Både stora och små städer utvecklar en form av "city-branding" som innebär att staden ska vara attraktiv i former som satsningar på evenemang och ikonbyggen (Sernhede, Rosales & Söderman, s. 49). Kortfattat kan man beskriva entreprenörsurbanism som en strategi där man letar efter det unika i platser genom att anspela på platsens autenticitet (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, s. 24). Genom att öppna upp nya mötesplatser och verksamheter (ibid., s. 18) ökar man strategiskt platsens attraktivitet och därmed platsens ekonomiska värde (ibid., s. 24). När vissa områden ska göras attraktiva, kommer andra områden att marginaliseras (Sernhede, Rosales & Söderman, s. 50).

2.6.3 Gentrifiering

Gentrifiering är ett genomgående tema i arbetet och gentrifiering kan komma i många olika former. Analyser av begreppen *den kreativa klassen* och *de kreativa näringarna* är begrepp på gentrifieringstrategier som vi kunnat koppla ihop med informanternas svar. Begreppet gentrifiering kom på 1960-talet genom den brittiska sociologen Ruth Glass (Thörn & Holgersson, 2014, s. 14). Gentrifiering handlar om stadsförnyelseprocesser (Polanska & Wåg, 2019, s. 17). Det kan innefatta processer av stora renoveringar av byggnader (ibid.), ändringar av upplåtelseformer från hyresrätter till bostadsrätter och höjda hyror. Det leder till bortträngning av tidigare hyresgäster (ibid.), och till inflyttning av medelklasspersoner (Paton, 2014, s. 136).

Ett verktyg som kan användas inom gentrifieringsprocesser är att locka den kreativa klassen, ett begrepp som geografen Richard Florida definierar som; människorna som flyttar till kreativa centra. Den kreativa klassen värderar upplevelser och bekvämligheter, öppenhet mot mångfald, och potentialen att få bekräftelse för sin kreativa personlighet. Kreativa centra är där kreativiteten finns, i form av konstnärer, kultur och teknologi (Florida 2001/2006, s. 262). För att locka den kreativa klassen inrättar intressenter tillsammans med Göteborgs stad ett rikt och spännande kulturliv i stadsdelarna (Thörn & Holgersson, 2014, s. 22).

För att skapa attraktivitet och kreativitet har kulturpolitiken idag betonat kulturens betydelse som ett sätt att skapa utveckling och regional tillväxt (Rönblom et al., 2022, s. 28). För att framställa staden som lockande, är idéer som att kulturaktiviteter bygger upp regionens marknadsföring utåt och som en del att framställa regionens attraktivitet. Genom ett rikt kulturliv lockas kunskapsstarka grupper till att flytta in och skapa en bättre näringslivsutveckling. Det leder till social ojämlikhet när “de kreativa är mest önskvärda, och de med lägre utbildning har mindre att bidra med” (Rönblom et al., 2022, s. 28 29). Begreppet är viktigt att känna till för att förstå gentrifieringsprocessen och ockupationsrörelsens relation till processen.

3. Metod och material

I detta arbete har vi använt kvalitativ metod. Kvalitativ metod har bland annat skapats för att kunna göra forskning på sådant som inte kan beskrivas med siffror (Rennstam & Wästerfors, 2008, s. 13). Kvalitativa metoder syftar även till att förstå exempelvis processer, kvaliteter och betydelser.

3.1 Intervjuer

Idag använder vi oss mer och mer av internet (Fägerborg, 2011, s. 91), och nätet kan användas för att få tag på personer att intervjuas. Vi kom i kontakt med våra informanter genom att höra av oss till Allt åt alla, som själva beskriver sig som “ett socialt fack med rötter i den autonoma rörelsen” (Allt åt alla, 2022). Där vi fick tag på två informanter. Ett annat sätt var genom ett inlägg på sociala medier, på en Facebooksida för gamla husockupanter, där vi fick tag på ytterligare en informant. Vi frågade också vänner som varit i kontakt med miljön. De kopplade samman oss med personer som de kände, efter att vi berättat för dem om oss och vårt arbete. De gav oss även tips på hur vi skulle formulera oss i vår första kontakt med ockupanterna. Våra kriterier av informanter var i första hand att hitta personer som ockuperat i olika tidsperioder. Det lyckades vi med, med undantag att två stycken ockuperat 2008.

Materialinsamlingen har gjorts genom intervjuer. Intervjuare söker efter individers kunskaper, synpunkter, tankar och upplevelser av något i ett bestämt syfte (Fägerborg, 2011, s. 88).

Intervju som metod passar detta arbete bäst, då vi bland annat vill åt just människors synpunkter, tankar och upplevelser när det kommer till husockupationer. Intervjuer medför möjligheten att gå på djupet, och ger informanterna tillfälle att reflektera (ibid., s. 89).

Vi har genomfört sex intervjuer. Intervjuernas längd varade mellan 51 minuter och 1h och 52 minuter. Vi hade en färdig intervjuguide, men oplanerade följdfrågor lades till på passande ställen. Intervjupersonerna var mellan 26 och 56 år, fem var män och en kvinna. Vi kom överens om tid och plats, och informanterna har fått vara med att bestämma plats för intervjun, men genom förslag från oss. Tre av intervjuerna genomfördes hemma hos en av oss författare, en intervju på Göteborgs universitet, och de resterande två hemma hos informanterna själva.

Samtliga informanter har tilldelats pseudonym så att deras identitet inte avslöjas. Vi har valt följande namn: Björne, Nalle, Bamse, Grizzly, Nalle-Maja, och Teddy. Deras pseudonymer är namn som inspirerats av fiktiva nallar och björnar vi minns från låtar och TV-program. Trots att bara en av våra informanter tillhörde "Husnallarna", en omtalad göteborgsbaserad ockupationsgrupp, så tycker vi att björnnamnen passar bra. Namnen blir en passande liknelse till hur björnar väljer ut sitt ide. En husockupant tar vara på övergivna eller försummade byggnader som ska "gallras" bort och ger platsen ett nytt syfte, liksom björnen som vilar under sin rotvälta.

Årtalen som informanterna har ockuperat varierar. En informant ockuperade på 80-talet och början av 90-talet. En annan har ockuperat på 90-talet. År 2000 ockuperade den tredje personen. Två stycken har ockuperat 2008 medan den sista har ockuperat år 2023. Alla intervjuer är inspelade och transkriberade. Fördelar med att spela in intervjun är att man kan ägna sig åt sin samtalspartner utan att fokusera på att hinna skriva ned det som sägs (Fägerborg, 2011, s. 105). Inspelade intervjuer är mer informationsrika, och har dessutom högre värde som källa och ger bättre möjligheter till analys. Att transkribera innebär att man översätter och gestaltar ett talat språk till skrift (ibid., s. 107). Frågorna genererade ofta långa och utförliga svar, och materialet tog lång tid att transkribera. Svaren var dessutom oväntade vilket innebar att vi behövde justera syften och frågeställningar. Vi upplevde att intervjuerna var spännande, överraskande och vi glömde ofta bort tiden. Ingen av intervjuerna var varandra lik. Efter transkriberingen sorterade vi vårt nedskrivna material utifrån teman. Tematisk sortering är att dela upp det kvalitativa materialet i teman som skapas utifrån "återkommande innehåll" (Rennstam & Wästerfors s. 69). Några av våra uppdelade teman var bland annat "syften" och "vinster." Sedan reducerade vi analysmaterialet (ibid., s. 104). Vi gjorde en kategorisk reduktion, det vill säga att vi valde bort vissa teman, slog ihop andra, och gav mer plats till de viktigaste delarna av analysmaterialet (ibid.).

3.2 Reflexivitet

Vi har olika erfarenheter och förkunskaper till husockupationer. Den ena av oss har besökt husockupationer i Göteborg, Stockholm, Danmark och Berlin, men inte deltagit i själva "övertagandet" av husen. Därav finns förkunskaper från en sida. Den andra av oss har aldrig närvarat vid en husockupation och hade mindre förkunskaper kring ämnet. En för oss båda

okänd informant var med och ockuperade ett ställe i Göteborg som en av oss besökte 2008. Vi valde att inte nämna det förrän efter intervjun, för att undvika att påverka materialet och för att informanten inte skulle prata för internt och missa information som kan kännas självklar för informanten med vetskap att en av oss varit där. Flertalet bekanta till en av oss har deltagit i husockupationer, vilket troligtvis gjort processen att söka upp informanter lättare. Tanken var att endast intervjua två bekanta, men efter en efterlysning av informanter skickade en vän ett nummer till en informant som kunde hjälpa oss, vilket visade sig vara ytterligare en bekant. Därav var tre av de sex informanterna bekanta med en utav oss sedan innan. Vi hade kunnat se till att den av oss som inte hade någon bekantskap med informanterna ledde just de tre intervjuerna, men vi såg också bekantskapen som en fördel för att skapa en så naturlig miljö som möjligt för informanterna, och delade därför upp intervjuerna slumpmässigt mellan oss. Då vi intervjuat sex personer kan materialet inte visa den stora massans åsikter, syften och känslor angående ockupationerna. Därav kan inte historierna betraktas vara den enda korrekta berättelsen.

3.3 Etiska hänsynstaganden

Alla informanter har delgivits ett informationsblad med information om etiska hänsynstaganden. Delar av informationen delgavs även muntligt innan intervjun startade. Vi informerade att vi studerar på Göteborgs universitet på kandidatprogrammet Kultur och även vad vårt syfte är med undersökningen (Vetenskapsrådet, 2020, s. 7). Likaså informerade vi att de inte är skyldiga till att svara på frågor, och att de får avbryta eller ta paus när de vill (ibid., s. 10). I informationsbrevet upplyste vi att vi följer konfidentialitetskravet med förklaring att det innebär att vi förvarar deras personuppgifter på ett säkert sätt (ibid., s. 12), och att de är anonyma under hela processen och när arbetet är färdigt. Nyttjandekravet ingick även i informationen vi skickade, vilket innebär att de uppgifter vi samlar in endast kommer att användas för vårt examensarbete (ibid., s.14).

Efter intervjuerna har vi försäkrat oss om att allt känns bra, och att de får höra av sig om de har frågor samt funderingar eller om de känner att de inte vill att vi ska ha med viss information de gett oss. Vi har erbjudit alla att läsa den färdiga uppsatsen. Ett annat etiskt hänsynstagande vi har behövt ha i åtanke är hur vi väljer ut information vi samlat in från våra

intervjuer. Det blev tydligt för oss under transkriberingarna att våra intervjupersoner till viss del styrde vad intervjun skulle handla om. Då det är en grupp människor där vissa upplever en viss risk med att delta på grund av den efterverkan som följt ockupationerna i form av exempelvis domar och straff, posttraumatisk stress och misstänkt avlyssning av Säpo vill vi att de ska känna att vi får med det som är viktigt för dem. Samtidigt har vi behövt tänka igenom vilken information som är av mest relevans för vår forskning. Vi är tacksamma för den tillit informanterna har gett oss.

I etnologisk forskning är ofta närheten mellan informant och forskare önskvärt, det kan ge en bättre inblick och förståelse för den information intervjupersonen delar (Herbert, 2018, s. 27). Men det kan också tänja på gränserna för intervjun, att det blir otydligt för en av dem eller båda parter vilken situation de befinner sig i, till exempel pratar de som vänner eller som forskare och informant? (ibid., s. 28). Vi tänkte att de informanter som kände en av oss skulle känna sig mer avslappnade, men vi reflekterade också över om det skulle kunna ha en motsatt effekt. Exempelvis om personen skulle känna att informationen vi efterfrågar är för personlig för den relation som finns mellan informanten och den intervjuade, eller att de skulle ge ut mer information de sedan skulle ångra (ibid., s. 28). Vi har dock inte sett några tecken på att bekantskapen har påverkat informanten negativt i någon mening.

Vi var båda med på fem av sex intervjuer. Att båda kunde närvara var till fördel och möjliggjorde att vi kunde prata ihop oss efter varje intervju. Det var även ett sätt för oss att göra situationen mindre intern mellan informanter och forskare. Vi lade märke till att samtalet blev lite internt ibland, vissa saker var underförstått mellan informanten och den av oss som kände hen. Men eftersom vi gått igenom transkriberingen tillsammans så har inte heller det haft någon större påverkan på vår analys av materialet. En positiv sida med att intervjuas bekanta är att vissa av informanterna kan känna sig mer trygga med att öppna upp sig. Vissa husockupanter pratar inte öppet om ockupationer på grund av de konsekvenser som följt i form av repressalier. Vi har valt att inte göra en närmare presentation av informanternas ålder, sysselsättning och bostadsort, då vi inte vill avslöja något som kan kopplas till deras identitet.

4. Analys

I materialet som har samlats in har vi tittat närmare på karakteristiska drag inom husockupationsrörelsens olika tidsperioder och hur rörelsen förändrats över tid. Vi har även sett många berättelser, tankar och karaktärsdrag som har varit konstanta genom tiden från 80-talet fram till nu. Vi har delat upp analysen i två delar. I den första delen har vi gått igenom vad som utmärker varje tidsperiod och vilka förändringar vi ser över tid. Här har vi främst tittat på huruvida förändringarna påverkats av rådande stadspolitik och omvandling av stadsrummet, samt hur relationen med polisen och polisiära insatser har sett ut av den orsaken att polisens förhållning till husockupationer har påverkats av stadspolitiska beslut. Till exempel kommunens beslut om nolltolerans gentemot allt som kunde “anses utgöra störande inslag” (Franzén, Hertting & Thörn, 2009 s. 32) i stadsrummet under det tidiga 2000-talet. I den andra delen kommer vi gå in på det som varit gemensamt för rörelsen över tid, det gemensamma syftet samt vad som skapas inom och utanför rörelsen. Likaså beskrivs rörelsens kultur och strategi och här analyseras rörelsens konflikt med neo-nazister och det ökade våldet som tilltog på 1990-talet. Konflikten med neo-nazisterna är relevant för arbetet på grund av att stridigheter med politiska motståndare alltid varit närvarande inom den autonoma ockupant-miljön (Mattson & Johansson, 2023, s. 106).

4.1 Relationen mellan ockupationsrörelsens och stadens förändring genom tid från 1980-2023

4.1.1 1980-talet - Frihet i Haga

Under 1700-1800-talet var Haga en arbetarstadsdel (Ighe, 2020, s. 1377), men under efterkrigstiden kom den att betraktas som ett slumområde på grund av skicket på de gamla nedgångna byggnaderna. 1937 och 1948 utfördes utredningar av Göteborgs stadsplaneringschef Uno Åhrén där en totalsanering i Haga föreslogs (Thörn, 2013, s. 161). 1958 lade Socialdemokraterna fram ett förslag till att bilda ett halvkommunalt bostadsbolag med ändamålet att köpa upp fastigheter och sanera dem. Därtill skulle andra företag få tillgång till marken, och vara en del av “den storskaliga stadsomvandlingen” (Thörn, 2013, s. 161). Fastighets AB Lejon grundades 1960 som ett halv kommunalt fastighetsbolag och skulle

köpa upp fastigheterna i saneringsområdena som inte redan ägdes av de kommunala bostadsbolagen (ibid.). Hagaaktivister hade lyckats etablera en kontakt med Historiska museet och Länsstyrelsen i hopp om att Haga skulle betraktas som kulturminne, vilket de lyckades med då det beslutades 1984 att Haga i stället skulle ersättas med “varsam upprustning” (Thörn, 2019, s. 156).

Ockupationsrörelsen på 80-talet karaktäriseras av att ockupationsrörelserna verkade vara friare och ha bättre förutsättningar att ockupera jämfört med senare tidsspann. Husockupationerna i Haga i Göteborg startade runt 1970-talet, och fortsatte in på början av 1990-talet (Thörn, 2013, s. 13). Det var en kamp mot planerna att riva hela stadsdelen. Informanten Nalle är en av de omtalade Husnallarna som på 80-90-talet ockuperade olika byggnader i Haga. Husnallarna började ockupera i Haga ungefär samtidigt som “den varsamma renoveringen” påbörjades (Thörn, 2019, s. 156). Nalle berättar att: “Det var ju mycket kåkar som stod tomma i Haga och i Majorna och intill Masthugget och så där.” Orsaken till att byggnader stod tomma kan förklaras vara det “mellanrum” som uppstod när innerstädernas arbetarstadsdelar planlades för rivning (Thörn, 2013, s. 16) då de slutade att underhållas av ägarna i väntan på renovering. Hyresgäster kunde då leva både billigt och kollektivt. Husockupationerna i Haga varade olika länge, men Nalle säger att de ockuperade vissa ställen i flera år, såsom Sabeln och Kruthornet. Sabeln och Kruthornet var två kvarter i Haga. I dessa kvarter var det lägenheter som stod tomma då lägenheterna inte hyrdes ut när någon flyttade. Det var ett fåtal hyresgäster kvar som befann sig i kvarteren (Ighe, 2019, s. 139-147). Nalle såg olika kulturer i de olika ockupationerna och ger exempel på de två kvarteren. Han menar att i Sabeln var folk mer seriösa, medan Kruthornet var mer vilda västern och Nalle säger: “Det var både väldigt seriöst uttänkta politiska människor och folk som bara inte hade någonstans att bo.” Han säger också att en del som ockuperade såg husockupationerna som ett medel och en plattform för att kunna prata om gentrifiering.

På Nalles tid fanns inte begreppet gentrifiering i Sverige. Ordet gentrifiering började användas utanför akademiens omgivning 2006 (Thörn & Holgersson, 2014, s. 12). Nalle nämnde slänget “yuppiefiering” som syftar på inflyttade kostymnissar (se figur 1 i bilagor). “Husnallarna kritiserade dels gentrifieringen, formulerad av banderoller som “Yuppiekräken ut ur Haga”” (Thörn, 2019, s. 156). Vi antar att han menade med, att använda begreppet gentrifiering syftar på att de pratar om problematik kopplat till gentrifiering, inte att de

använde just det ordet i diskussionerna. Nalle bekräftar att det var alla möjliga slags människor med olika syften. Enligt Thörn (2013, s. 58) speglar de olika syftena de varierande klass-bakgrunder som fanns, där universitetsstudenter eller medelklassungdomar ledde den offentliga politiska kampen. Det fanns alltså inte bara en enad rörelse, utan det var spridda skurar.

Nalle: Somliga var exempelvis från miljörörelsen, en del var "bara" vänsterfolk generellt, vissa var väldigt engagerade i bostadspolitik, och andra var "bara" punkare. En del var missbrukare, och husen blev som en slags fristad, och en del folk som bodde i de husen hade annars fått bo på gatan.

Nalle säger att han inte tillhörde dem som främst hade en politisk idé: "Jag var ju liksom mer punkare." På frågan vilka Husnallarna var svarar han: "Det var inte en förening med medlemmar utan det va ju ba.. om man tyckte att man va det, så va man det." Därav kan han inte säga exakt hur många de var men han funderar och säger: "Hur många kan vi varit som bodde i kåkarna där? Vi var väl ett par hundra pers kanske nåt sånt där? sammanlagt, om man räknar in.. ja, som hörde till miljön så att säga. Nåt sånt kanske." Haga präglades av många olika sociala grupper som ockuperade som motstånd. Inom de olika grupperna hade de gemensamma syften och/eller identitet (Weldon, 2011, s. 11-12), men alla ingick inte i en och samma rörelse. Vi tolkar stadsdelen Haga som en stadsdel där många ockuperade bostäder, men alla ingick inte i en och samma grupp. Man valde sin grupp utifrån identitet och tillhörighet. En del var punkare, en del var studenter, och andra hade ingenstans att bo. Även om alla inte hade politiska mål som syfte, lyckades ändå dessa oliktankande grupper skapa en enorm kraft genom att alla utförde ockupationer. Det handlade inte om en stor enad grupp med samma åsikter, utan om den stora massan som samlade krafttag till motstånd, men på olika håll.

I och med att en husockupation är en olaglig protestform kan ockupanter räkna med en avhysning av polis. Repressalierna av polis har gått olika hårt till under de olika tidsperioderna. Det har förekommit våld, och det har förekommit dialog. Polisens insatser har varit en stor del av ockupanternas upplevelser av att ockupera byggnader. Vad som karakteriserar husockupanternas relation till polisen skulle kunna uppfattas som enbart konfrontativt av utomstående. Medierna har en tendens att rapportera om öppning och stängning av husockupationer, då det är det mest intressanta (Polanska, 2019, s. 362), där

stängningen oftast består av polisiära insatser. Man kan säga att under Nalles tid i Haga hade de en unik relation till polisen. Han berättar att det fanns två fotpatrullerande poliser i området som de kallade för Kling och Klang (vilket är namn på två poliskaraktärer från barnprogrammet Pippi Långstrump). Av Kling och Klang fick de till och med tips hur de skulle göra om de skulle ockupera ett hus. Han berättar även att det var skillnad på Stockholm och Göteborg. Han menar på att i Stockholm var det mer konfrontativt jämfört med Göteborg.

Nalle: Det lokala polisbefälet på långgatorna, han kom ju till oss och knackade på och sa: "Vi vill lösa det här som göteborgare, vi vill inte ha hit dom där rambosnutarna från Stockholm", sa han helt öppet. Så att det var annorlunda i Göteborg.

Trots att Hagaborna hade god kontakt med polisen, så var det inte som att de bara reste sig upp och gick ut när polisen ville det.

Nalle: Ofta så var det också, i och med att vi hade en relativt god kontakt med polisen ändå så att säga. Så ofta fick vi: "Aa, vi kommer på torsdag liksom" då man ba, aa, "okej, då gör vi tillräckligt motstånd, och barrikaderar oss tillräckligt." Vi fattade ju liksom, vi kan inte.. vi kan göra motstånd, men vi kan inte vinna över dem om kampen om ett enskilt hus, det är liksom inte det som det gäller på något sätt.

Vi har funderat på vad orsakerna till den öppna dialogen kan berott på. I boken *Stad till salu* (2016) berättar forskarna om hur fordismens stadsbygge kritiserats sedan 60-talet för de snabbt producerade betongbyggnader som radats upp och skapat en alltför steril miljö. Detta ledde till att människor i allmänhet istället ville bevara gamla byggnader som ännu inte hunnit rivras (Franzén, Hertting & Thörn, s. 21). Under 80-talet hade lägenheter i Haga lägre levnadsstandard än moderna byggnader, med dass på innergården istället för toalett, så många lägenheter var tomma. Detta berörde dock inte husockupanterna berättar Nalle. Nalle berättade att grannskap ofta uppskattade att lägenheterna ockuperades och inte stod tomma. Det är inte otänkbart att den lokala polisen i Haga resonerade liknande, att de värnade om området och därmed kunde sympatisera med ockupanterna vilket kan förklara den goda relationen. Trots bra dialog med polis kände Nalle att de inte kunde vinna kampen om ett enskilt hus. Utifrån detta svar väcks frågor såsom hur Haga idag hade sett ut om den goda relationen med polisen inte hade existerat. De kände att de inte kunde vinna, men de har ändå lyckats rädda delar av stadsdelen, där en av flera orsaker skulle kunna vara den goda

relationen till polisen. Ockupanterna fick en chans att föra en dialog, de fick talutrymme och frihet att utöva aktivism vilket vi har förstått är mer tidstypiskt för 80-talets tidsanda innan nyliberalismen tog över. Nalle berättar hur han upplevde samhällsklimatet då:

Nalle: Det var ju liksom så där.. i den perioden då gick man ifrån det där trygga men också på sätt och vis sosse-Sverige. Det var ju då nyliberalismen började slå igenom på riktigt och det skulle vara såhär.. New public management och vad det hette och folk skulle sköta sig själva och skita i andra och så där.

Nalle berättade också om att andra som bodde i Haga uppmuntrade ockupanterna och tog hand om dem, till exempel stöttade restaurang Solrosen ockupanterna genom att ge bort överbliven mat. Utifrån vår analys menar vi att människor på 80-talet agerade kollektivt mot den individualisering som kom med nyliberalismen. Att det föll naturligt för dem att ta hand om varandra eftersom samhället tidigare hade präglats mer av kollektivism snarare än individualism. Vi anser att detta också kan vara en anledning till att Nalle uttryckte att ockupationerna inte var politiska. Att nyliberalismens ideal inte hade interagerat i samhället än. Idag är Haga gentrifierat och har ett högt turistvärde (Ighe, 2020, s. 1374). Många av husen har räddats, men befolkningen är utbytt till mer resursstarka hyresgäster (Thörn, 2019, s. 162). Här avslutas 80-talet med ett längre citat från Nalle som berättar hur han känner när han går i kvarteren i Haga idag:

Nalle: [...] Alltså mest så tror jag att jag känner någon nostalgi och sentimentalitet över något som inte finns längre. Haga idag så som det är idag, känner jag ingenting för faktiskt. [...] Jag kan ju inte gå genom Haga utan att på ett plan komma tillbaka i tanken på hur det var. Ibland kan jag bli lite sur på.. (Nalle skrattar), jag tänker på den här, de har ju en slogan i Haga som är "Cosy shopping and fika since 1652" eller vad det är, och de som tror att de var cosy shopping och fika i Haga i alla dem.. några hundra åren.. Det är ju liksom.. Sättet de har valt det.. De hade det i en period som kampanj. Nä.. Det är en sån där grej som provocerade mig oerhört mycket. Det är en sån jävla bajsning på allting som har varit under historien, inte bara under vår tid i Haga utan ännu mer kanske dem där som fan levde i djupt armod i Haga för 150 år sedan och ändå tog sig fram och gjorde staden. [...]

4.1.2 1990- talet - Evenemangsstaden växer fram

Under 80-talet flyttade många in till stadscentrum på grund av den billiga hyran, vilket gjorde stadskärnan mer levande. Caféer och mötesplatser öppnades (Franzén, Hertting & Thörn 2016 s. 20). I kombination med den kritiska inställningen till modernistiska stadsbyggen och ett mer levande centrum ökade stadskärnans värde (ibid., s. 21). Bostadspolitiken efter andra världskriget var en tid som innebar att medborgare skulle ha tillgång till en billig och bra bostad. Det försvann under 90-talet. 1991 tillträdde den borgerliga regeringen, och slopade subventioner till byggandet av hyresrätter (Sernhede, Rosales & Söderman, s. 51-52). Resultatet blev ett bostadsbyggande som dominerades av bostadsrätter och villor av anledning att där kunde de största vinsterna göras. Stadsk rneutvecklingen i Sverige tog fart i början av 1990-talet, i anknytning till den finansiella krisen (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, s. 35). Stadsf rnyelsen som kommunerna ledde och styrde begränsades, vilket ledde till att det blev aktuellt med privata intressen. 1993 bildades en metaorganisation med en rad privata företag som medlemmar, kallad Föreningen svenska stadskärnor. "En attraktiv stadskärna förväntas påverka stadens varumärke och locka till sig nya invånare och fler turister - den förväntas sälja staden" (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, s. 35). Det offentliga rummet används för försök att sälja staden (ibid., s. 39). Staden säljs ut, snarare än säljs in (ibid., s. 29). Utifrån vårt material har vi uppfattat det som att 80-talet hade en större och mer ingrodd acceptans för olikheter och motst ndsaktiviteter i samhället, något som börjat försvinna på 90-talet vilket begränsade ockupationsrörelsens frihet och spelrum.

Bamse: Ja, Palme-tiden liksom, det var ju mer förståelse av saker. Att vara som vi var, var ju också mer förståelse, för att det generella var ju solidaritet liksom. Det förändrades ju väldigt mycket under 90-talet. Yuppiesarna.. N , men det blev mycket mer.. ja, svårare, jag vet inte, det var väl en moderat regering där en stund också. Och arbetsrätten blev sämre.

Han anser dock inte att det var problem att hitta bostad på 90-talet. Det fanns fortfarande tomma lägenheter i exempelvis Linné, Haga, Majorna och L nggatorna i Göteborg vilket h ll möjligheterna att ockupera mer öppna jämfört med idag. Ett viktigt husockupationsinitiativ under 90-talet  r husockupationerna i Färjenäs som pågick från 1990-1992 där både Bamse och Nalle hängde. Nalle berättar: "Det fanns inte så mycket att ha olika åsikter om liksom, utan det var glada anarkister." De ville bo i husen och ha punkspelningar och vara glada. Punkscenen var väldigt stor under 90-talet. Färjenäs var ett eftersatt och obebott område, det

låg avskilt, nära Älvstranden på Hisingen. Ockupanterna såg en chans att kunna få vara och leva som de ville ostört. Utifrån den information vi samlat ser vi ett samband mellan Färjenäs och att centrum hade börjat bli mer attraktivt för medelklassen på 90-talet. Vanliga hyresgäster och bostadsägare ville inte bo vid hamnområdet Färjenäs. Det fanns inte människor som var villiga att betala för att bo där. Vi tror att myndigheter, Göteborgs stad och eventuella bostadsbolag inte såg tillräcklig anledning att fasa ut ockupanterna till en början, möjligtvis på grund av att stadsdelen var oattraktiv och hyresgäster inte ville bo där. Åtminstone fram tills att polisen tillslut stormade ockupationen 1992, en incident vi kommer berätta mer om längre fram i texten. Även om Färjenäs var en ockupation utan interna konflikter som bestod av många likasinnade så berättar Bamse att det fanns meningsskiljaktigheter internt inom ockupationsrörelserna på andra platser under 90-talet. Bamse som var med och ockuperade Teaterkompaniet 1991 berättar:

Bamse: Då ockuperade vi ju Teaterkompaniet i Haga, som jag tror var sista ockupationen i Haga. Där var jag ju med, men där blev det en del splittringar mellan pacifister och icke-pacifister. Mycket hade ju hänt med.. det fanns ju influenserna från BZ-rörelsen [en ockupationsrörelse i Danmark] naturligtvis. Från Tyskland och Danmark å.. Det var ju några stycken som tyckte det var rätt väg att gå liksom lite mer hårdfört och stora barrikader och molotov cocktails och gatsten.

Bamse säger att det inte var några direkta konflikter mellan grupperna, men att det var svårt att ockupera hus ihop när: "Några ville bygga rum för tågas å andra tyckte det var förkastligt." Bamse var likaså med på ockupationen i Alingsås 1996 som var ett gammalt bryggeri. Syftet med ockupationen på bryggeriet i Alingsås var att bevara byggnaden då den skulle rivras för att göra plats åt en parkering, samt att få ett eget ställe utan kommunal styrning. Även där var det olika grupper som ockuperade och de var oense om hur ockupationen skulle gå till. Frågan handlade om de skulle barrikadera byggnaden eller inte, där den ena gruppen tyckte ja, och den andra gruppen tyckte nej. Vår informant berättade att det fanns en förståelse för varandra, men att det inte fungerade att ockupera tillsammans. Polisen och kommunen hade numera en hårdare jargong gällande bland annat kriminalitet och hemlösa (Franzén, Hertting & Thörn s. 32). På 90-talet hade entreprenörsurbanismens satsningar på att göra centrum attraktiv kommit igång ordentligt (ibid., s. 21). Kommunen var delaktiga och styrde genom stadspolitiska beslut (ibid., s. 34), policys och regleringar som påverkade polisens ingripande i allt som störde staden (ibid., s. 38). Vi tror att det fanns en förståelse för varandra trots uppdelningen mellan

ockupanterna på grund av kommunens numera stränga inställning och konsekvenserna som kunde följa.

Ockupationer driver alltid fram en reaktion på något sätt (Thörn, 2019, s. 150), samt att ockupationer kan synliggöra konflikter och problem. Hur husockupationerna lett till dialog eller konfrontation beror i stor del på statsmakternas svar. Ofta är polisen den enda statsmakten ockupanterna får möta (ibid.). På 90-talet ändrade polisen strategi. Många andra informanter vittnar om hårdare repressalier än Nalles beskrivning av Kling och Klang poliserna som rörde sig i Haga. 1990 bildades enheten Nationella insatsstyrkan och deras första "test" gjorde de under en ockupationsutrymning på Folkungagatan i Stockholm 1990, där det blev tydligt att repressalierna blivit hårdare (Thörn, 2019, s. 159).

För ockupationerna i Haga innebar det inte stora förändringar (ibid., s. 160). Vårt intryck är att poliserna i Haga inte gillade metoden då de uttryckligen inte ville ha "de där rambosnutarna från Stockholm" som Nalle tidigare berättat. Men Färjenäs-ockupanterna fick uppleva en hård utfasning. Bamse berättar att de hade blivit lovade att få ha husen till 1995, men 1992 kom polisen klockan fem på morgonen och de hade tio minuter på sig att ta sina tillhörigheter. Bamse säger: "Det var så tydligt att det var en övnings-aktion för dem [Nationella insatsstyrkan]. Det var alldeles för mycket poliser och bombhundar liksom och de stod och motorsågade sig in genom öppna dörrar på de här husen." Eftersom ungdomarna vid det här laget etablerat ett vardagsliv i husen och fått något slags avtal om att få stanna var de knappast ute efter att skapa konflikt. Vår tolkning av polisens stormning av Färjenäs är att den var överdriven, men tidstypiskt hårdför på grund av den nya polisiära strategin. En annan orsak till polisens hårda utfasning skulle även kunna bero på att många inom den ockupationsrörelsen var punk-anarkister, en rörelse som är antiauktoritär vilket kan ha provocerat polisen.

4.1.3 2000 - 2008 - Ockupationsvåg, hårda repressalier och gentrifiering

Under 2000-talet fortsatte den marknadsstyrda stadsomvandlingen, entreprenörsurbanismen och individualismen. Det var en kraftig omvandling från hyresrätter till bostadsrätter (Thörn, 2013, s. 248). Entreprenörsurbanismen medför ett möjligt hot mot det offentliga rummet i form av kommersialisering som förändrar rummets kulturella uttryck och människorna som tillhör platsen (Franzén, Hertting & Thörn, s. 39). Angreppssätten och strategierna för

entreprenörsurbanism innebär att det offentliga rummet utsätts för försök att sälja in området (ibid.). Informanten Björne var med och ockuperade Westmanska BB i Linköping år 2000 som varade i 24 timmar. Man kan se deras ockupation som ett sätt att försvara det offentliga rummet. De var cirka ett 30-tal personer och enligt Björne var det en autonom grupp som var tillsatt för den specifika händelsen. En autonom grupp är ett nätverk av organiserade grupper, med antikapitalistiska ideologier och bygger på självorganisering (Flaherty, 2023, s. 252). Han menar att det inte var en specifik ockupationsrörelse.

Björne: Det var ingen ockupationsgrupp på det sättet. Eller ingen.. nä. Utan det var just specifikt för detta. De hade väl försökt tidigare. Det var väl samma typ av gäng som hade försökt få till ett ungdomens hus i Linköping tidigare, som inte hade lyckats med det, å då bestämdes det för att ockupera. Också vänner genom vänner så hamnade jag där med.

Björnes beskrivning tolkar vi som att ockupationsgruppen i detta fallet var en autonom rörelse som tog till ockuperandet som en metod för att framföra ett budskap, men att de vanligtvis var politiskt aktiva på andra sätt, inte genom att ockupera hus. Ockupanterna hade försökt få tag på någon i kommunen innan ockupationen startade för att föra en dialog om önskemål om ett ungdomshus (Ekerwald, 2019, s. 236), men utan framgång. Den ansvariga var alltid borta, upptagen eller på semester, och även när hen hade lovat att höra av sig, så gjorde hen inte det. Till sist fick de tag på kommunfullmäktiges ordförande som sa att hen inte hade tid med dem, och att de kan klaga hos regeringen i stället (ibid.). Ungdomarna (de blivande ockupanterna) hade ingenstans att ta vägen och de var för gamla för ungdomsgårdar. I stället för att låta ungdomarna få tillgång till huset, byggdes det om till bostäder. Detta var samtidigt som samhället “var dominerat av en nyliberal, individualistisk ideologi med privatiseringar och nedskärningar av välfärdsstaten” (Ekerwald, 2019, s. 236).

Ockupanternas syfte med både Bryggeriet i Alingsås och Westmanska BB i Linköping var att skapa ett ställe där kommunen inte var inblandad. De hade en önskan att kommunen skulle ge dem rätten till byggnaderna, som de sedan kunde sköta på egen hand. En del kallar det allaktivitetshus, andra ungdomshus. Ett allaktivitetshus/ungdomshus skiljer sig från fritidsgårdar då det ska vara öppet för alla åldrar (Wåg, 2019, s. 33), och skillnaden mot ett Folkets hus eller medborgarhus är att medlemmarna själva bestämmer och de själva utformar aktiviteterna. När Westmanska BB i Linköping ockuperades skedde avhysningen med brutala

metoder. En anledning anser vi kan vara att de som ockuperade i förväg hade bestämt att strategin skulle vara hårdför.

Björne: Det fanns ju en idé om att.. Vi fattade väl att det här kommer ju kanske inte bli så bra. Man har ju ingen bra flyktväg när man låst in sig i ett hus. Jävla skitidé egentligen [...] Men i den planen så var det också att vi skulle vara väldigt konfrontativa mot polisen. Så det kom nån sån.. spaningsbil bara. Och parkerade. Och då fick de gatsten rakt i liksom motorhuven. Det första som hände. Så det var ju.. ja, det var ju.. Vi satte ribban väldigt fort.

Björne säger att de på förhand bestämt att den allmänna planen var att det skulle vara hårt. Men att det skulle bli så hårt hade de inte förväntat sig. Han säger: “Dem var jättehårda. De [poliserna] var väldigt sådär.. hämndlystna liksom. Det märktes. Som en person bussade de ju hundarna på, och liksom bara så här ‘Nu är du inte så jävla tuff din hora’ typ.” Samma person som de bussat hundarna på hade även fått stå helt naken i häktet samtidigt som det sprutade blod från örat och fått ta emot hårda ord som:

Björne: Fan vad ful du är, din jävla hora, fy fan vad ful du är din jävla anarkistfitta. Och en annan kille som de pekade ut som ledare, den natten låg han i fyllecellen så öppnades dörren, så sprang det in sex poliser och slog skiten ur honom. Så det var väldigt så: “nu betalar vi tillbaka!” Så det var väldigt hårt.

På platser där man kan se stora skillnader på användare av rummet och rummets ägare (Clark, 2019, s. 38), där användaren har få rättigheter och ägaren har åtskilliga befogenheter och privilegier, kan det uppstå konflikt. På platser där maktrelationerna är mer jämlika uppstår mindre sammandrabbningar (ibid.). I Linköping hade ockupanterna försökt få till en dialog med makthavarna utan framgång. Detta skulle kunna vara en orsak till den våldsamma reaktionen från ockupanternas sida. Vi tolkar vår informants berättelse som att de tilltog hårdare metoder för att de ville skapa konflikt, för att uppmärksamma frågan om att få tillgång till ett allaktivitetshus, att den hårdföra metoden användes för att skapa reaktion och få gehör (Jfr. Thörn, 2019, s. 150). Den senare delen av 1980-talet, 1990 och till början av 2000 benämndes ofta ockupanter som farliga, och att rörelsen växte fram och spred sig, av medier (Polanska, 2019, s. 369). Rörelserna beskrevs som autonoma, och definierades av medier som militanta. De beskrevs som ett hot mot det svenska samhället genom att bruka en metod som inte ansågs demokratisk (ibid.). De kom också att kallas för extremister och terrorister och likställdes med högerextrema rörelser (Polanska, 2019, s. 370). Björne säger att

han har förståelse för att han är en så kallad brottsling i detta fall. Att det vore konstigt om media sa något annat, men han tycker att det enbart är statens sida som målats upp.

Björne: Det skrevs väl en del om syftet för ockupationen, och att de som bodde i Linköping hade försökt, men det blev ganska fort så här.. att media skrev att de försökte inte tillräckligt liksom. De är bara våldsverkare ändå. Men det blev väldigt fort så där svartmålat.

Vad som framgått angående hårdföra metoder är att målet inte har varit att skada människor. Vi har förstått att många använde sig av mer hårdföra metoder för att distrahera polisen på utsidan av ockupationerna, skydda ockupanterna och barrikaderna. I Björnes fall fick de våldsamma distraktionerna nästan motsatt effekt. Polisen svarade hårt mot hårt och Björne ifrågasätter om polisen hade använt samma övervåld om första stenen inte hade kastats. Björne verkar ångra våldet, men inte initiativet och de vunna sociala relationerna.

Under 2008 var två av våra informanter Nalle-Maja och Teddy aktiva. Teddy har även varit engagerad i två ockupationer i Göteborg 2023. Teddy berättar att han 2008 deltog i en ockupationsfestival i Sverige. Människor uppmuntrades via olika nätforum att själva anordna ockupationer som en del av festivalen. Vi ser en koppling med festivalen och att Polanska och Wåg ser tidsperioden 2008-2010 som en mer intensiv ockupationsvåg (Polanska & Wåg, 2019, s. 15). Teddy berättar att de valde ut Drakbåten i Göteborg, en före detta kinarestaurang som drivits på en båt som det inte var någon verksamhet i. Teddy säger: "Så det var lite som att vi var där och hängde, och försökte ordna lite festligheter. Och folk kom och gick lite grann." Ockupationen varade i ungefär ett dygn. När Teddy var med och ockuperade Drakbåten var det under ockupationsfestivalen. Drakbåten var hans första ockupation. Teddy säger att budskapet var att visa att de finns: "Att nu ska vi börja ockupera som metod." Teddy var sedan med i Agnesberg där ett gammalt stationshus ockuperades och i Gamlestaden där ett församlingshem togs i besättning. I församlingshemmet var även informanten Nalle-Maja med. I Agnesberg pågick ockupationen i cirka 10 dygn och församlingshemmet i Gamlestaden ockuperades i cirka en månad. I Agnesberg hade ockupationen ett mer klart syfte.

Teddy: Så blev det kanske lite mer att vi var mer formulerade kring att vi tycker att det borde finnas fler öppna platser, mötesplatser och kulturhus. Och att vi vill använda de här tomma platserna som står, och belysa det här, att det finns en brist på det.

När det gamla församlingshemmet i Gamlestaden ockuperades 2008, där både Teddy och Nalle-Maja var aktiva, fanns det flera syften i bilden. Teddy berättar att i församlingshemmet så:

Teddy: Blev det också fokus på just bostadssituationen. Att det behövs, eller saknas billiga hyresrätter. Gentrifieringen började komma, även om den inte är lika illa som nu, så började den komma igång då mer och mer. Att det var dyrt att bo, och det fanns mindre och mindre hyresrätter att få tag på, och att hemlösheten ökade osv. Så att det var väl de frågorna vi aktivt började jobba med i församlingshemmet. Sen ville vi också att församlingshemmet skulle bli en mötesplats. Vi jobbade mycket med grannarna och bjöd in dem, och ville få med dem på det, och hade öppet hus och spelningar och grejer.

Vi uppfattar det som att det skapades ett starkare budskap ju fler ockupationer som gjordes. Det som började som en rolig grej, att ockupera Drakbåten, nästan enbart för att det var kul och för att visa att man kan, utvecklades till ockupationer med mer politiska mål. Teddys uppfattning av samhällsklimatet 2008 är att han minns att högern satt vid makten, och att det var lågkonjunktur och inflation på grund av den ekonomiska krisen i USA som spred sig hit. Men han tycker att det var väldigt annorlunda jämfört med hur det är nu. Han kände att de hade med sig massorna på ett annat sätt. Liknande uppfattning har Nalle-Maja. Hon upplever det som att samhällsklimatet var mycket snällare då. Teddy minns att gentrifieringen började komma när de ockuperade församlingshemmet i Gamlestaden, även om det inte var lika illa som nu. Gentrifiering innebär en stadsförnyelseprocess där en befolkningsgrupp etableras och tränger bort stora delar av den befintliga befolkningsgruppen (Polanska, 2019, s. 17). Husockupationer har de senaste 20 åren ofta uppstått som en reaktion mot gentrifiering (ibid.). Ordet gentrifiering är inget gentrifierare nyttjar, utan de använder sig av ord som stadsutveckling och stadsförnyelse (Lees, 2014, s. 76).

2008 kunde Teddy se att gentrifiering var på gång. Syftet med ockupationen var flera frågor "Dels det här med öppna kulturhuset, mötesplatser och bostad, mot gentrifiering på något sätt." BID i Gamlestaden som står för Business Improvement District (BID, 2017) är de som står för gentrifieringen i stadsdelen. I Gamlestaden utgör samarbetet mellan 50 fastighetsägare, polismyndigheten och 11 kommunala förvaltningar och det är genom medlemmarna som BID finansieras (BID, 2024). BID är en gentrifieringsstrategi där olika aktörer går ihop för att utveckla ett område på ett entreprenörsurbanistiskt sätt, vilket kräver

mobilisering (Franzén, Hertting & Thörn, s. 31). På Holländareplatsen, där det före detta ockuperade församlingshemmet stod, har idag förändrats och upprustas (BID, 2021). Idag är husen färdigställda och församlingshemmet har omvandlats till ett lägenhetshus (Göteborgs Stad, u.å.). Holländareplatsen har fått 53 nya lägenheter sedan ockupationen på torget skedde 2008.

Bemötandet av polis såg olika ut för ockupanterna 2008. Efter EU-toppmötet 2001 utformades en ny strategi av polisen, och dialogpoliser utbildades efter dansk modell (Thörn, 2019, s. 161). När Nalle-Maja och Teddy var aktiva visade polisen, enligt Thörn fram en sammetshandske i första kontakt med husockupanter (ibid.). Det betyder dock inte ett återgående till Kling och Klang tiden, utan ockupanterna möts med samtal utan dialog där polisen framför ett budskap att huset måste utrymmas inom en viss tid (Thörn, 2019, s. 161). Ockupationen i Agnesberg gick lugnt till, och polisen syntes till emellanåt. Teddy berättar: “Och sen fick vi också kontakt med honom som hade stället, och han tyckte bara att det var bra att det användes mer eller mindre. Så polisen hade ingen direkt anledning att köra iväg oss heller därifrån. Det var väldigt trevligt.” Avhysningen i församlingshemmet i Gamlestaden gick till på ett mer hetsigt sätt.

Teddy: Polisen var väl lite på och försökte väl att hota med att vi skulle åka in allihop om vi inte gav oss därifrån. Vi gick inte på det, utan stannade kvar, och sen gick det väl så långt så polisen gick in med full insats och tog ut alla. Då var det ju folk som låste in sig. Det fanns ju ett sånt här skyddsrum i källaren med någon stor metall dörr som folk barrikaderade, och folk satt på taket och grejer.

Denna form av nolltolerans har också stort stöd av kommunens ledande politiker (Thörn, 2019, s. 161). “Kommunens ansvarige för bostadspolitik i Göteborgs kommun, socialdemokraten Owe Nilsson, deklarerar offentligt att han vägrar att tala med husockupanter, åtminstone så länge de ockuperar hus” (Thörn, 2019, s. 161). Husockupationer är ett medel för att skapa debatt men samtidigt ett lagbrott. Att herr Nilsson inte vill prata med husockupanterna kan vara just för att aktionen är ett lagbrott. Något som är intressant med husockupationer är att många utomstående, trots att det är olagligt, står bakom och uppmuntrar ockupanternas initiativ. Just i Gamlestaden hade ockupanterna fått med sig grannarna, och bjudit in till olika aktiviteter under ockupationen. Till och med från polisen har de i enstaka fall fått medhåll och polisen har valt att låta ockupationen fortgå. Man skulle

kunna se det som ett fall där moral väger tyngre än lag. Även för en person som inte är berörd av frågor som till exempel gentrifiering, stadsomvandling eller hemlöshet tycks det vara få som anser att fredliga ockupationer är problematiska. En annan anledning till att Nilsson inte vill diskutera med ockupanterna skulle kunna vara för att de slår hål på den entreprenörsurbanistiska diskursen, om att området är autentisk fast att de unika platserna rivs, eller skapas enbart för att rivs (se Franzén, Hertting & Thörn, s. 24). Det vore dumt att dra dit uppmärksamhet. Ockupationer kan ge ett övergivet rivningsobjekt mening och värde, något som hotar byggherrarnas visionsbilder.

4.1.4 2023 - Den kreativa klassen

Informanten Grizzly berättar om två husockupationer som skett i Göteborg 2023. Den ena ockupationen var på Vulcano som låg i ett industriområde i Södra Änggården. Vulcano var en stor ateljé där olika konst- och musikprojekt utfördes.

Grizzly: Det här Vulcano då, det var, det har använts av typ Göteborgs stad för att få ha olika konst.. va fan heter det? kulturarbetare liksom, där. Som kan ha spelningar och andra kulturaktiviteter. På något sätt så har de använt det här stället för att höja kulturvärdet på ett område som absolut inte har någon som bor där liksom. Sen så avslutade dem den här skiten med att ha en dag som hette typ [...] Södra Änggårdsfesten. Där man presenterade ett stort jävla nybygge projekt, där man ska bygga dyra lägenheter som vanligt liksom. Blandat med den här kultur-viben som det här stället har byggt upp med en massa graffiti och skit.

Att bostadsbolaget hade Vulkano för att locka dit människor är inget de hymlar om, på Peabs hemsida står det “Vi öppnade Vulkano för att sätta platsen på kartan och locka besökare till området” (Peab bostad, 2023), och “Vi faciliterar Vulkano för att dra människor och intresse till området. Förhoppningen är att vi startar försäljningen av vårt första bostadsprojekt under hösten 2023” (Peab bostad, 2023). Efter tre år stängde de Vulkano (Södra Änggården, 2023). Grizzly säger att det handlar om den klassiska gentrifieringsmodellen.

Grizzly: Det här är ju också någonting som sker i hela stan hela tiden, att de fyller stan med kulturarbetare, så kan de höja värdet på det, sen så kastar de ut kulturarbetarna när de inte längre, liksom fyller sitt syfte. För att man kan flytta in köpstarka hyresgäster.

Detta kan ses som att Södra Änggården bygger upp ett kreativt centra som Richard Florida beskriver är ett område där kreativitet finns (Florida, 2001/2006, s. 262), och lockar på så sätt till sig de kreativa näringarna, alltså de kunskapsstarka grupperna (Rönblom et al., 2022, s. 28). Kreativa människor är nyckeln till ekonomisk tillväxt (Florida, 2001/2006, s. 268). Platsen måste kunna erbjuda en bred arbetsmarknad vilket det gör genom att platsen utgör en samstämmig grupp “av arbetskraft för företag som söker folk, och en bred arbetsmarknad för människor som söker jobb” (Florida, 2001/2006, s. 269). När specifika platser samlar företag, människor och resurser med specifika specialiteter och kunskaper skapas en styrka som i sin tur producerar ekonomisk tillväxt (ibid.). Idag är det stort fokus på hur stadskärnorna kan utvecklas till de kreativa och spännande miljöer som ska dra till sig kapitalinvesteringar (Thörn & Holgersson, 2014, s. 19), vilket innebär att stadsrummet designas noga. Invånarna får rollen som kreativa och medvetna konsumenter. Grizzlys uppfattning om samhällsklimatet är att det är individualistiskt, antisocialt, polariserat och att det finns en antagonistisk stämning i hela landet, han menar också att “problemen som finns idag, politiskt bland folk, kommer ur den känslan att man är alienerad.” Han menar att man känner inte igen sig i sin egen stad på grund av: “Dem bara bygger en massa betongkukar liksom och är så här, ‘vad har jag för plats här liksom.’”

Vulcano ockuperades under en kväll av gruppen Allt åt alla 2023. Ytterligare ett ställe ockuperades av samma grupp samma år i Göteborg, som var en gammal kontorslokal. I den ockuperade lokalen övernattade de en natt och gick därifrån dagen därpå. Grizzly säger att båda ockupationerna hade samma inriktning, vilket är rätten till utrymmen. Angående Vulkano säger Grizzly:

Grizzly: Det måste väl sägas att, alltså.. vi vill liksom återuppväcka den här kampmetoden liksom. Vi tror att det går att göra, och vi tror att vi kan få väldigt goda resultat genom att göra det, och vi tror att människor upplever att de har mer agens än vad de känner att de har idag. Och syftet med Vulcano var ju inte mer än att egentligen visa att “nu är vi här, och nu drar vi igång en rörelse.” Så det var inte så mycket mer än det.

Ockupanterna vill återuppväcka kampmetoden husockupation, som ett motstånd mot gentrifiering och stadsomvandling. Även om ordet gentrifiering inte fanns på exempelvis 80-talet, så menar vi att syftet med ockupationerna alltid haft en koppling till gentrifiering och

stadsomvandling. Vare sig om ockupanterna vill rädda en byggnad, få tillgång till ett allaktivitetshus, eller om de vill belysa politiska frågor, så har dessa anledningar en stark koppling till gentrifiering på olika sätt. Vad vi förstått av vår analys är att grunden till ockupationerna alltid handlat om vad staden ska och har utvecklats till. I detta fall lockade staden köpstarka hyresgäster i form av kultur. Kultur som sedan försvinner när hyresgästerna väl flyttat in.

Något som ter sig intressant är att Grizzly, som ockuperat 2023 inte stötte på en enda polis och inga medier har rapporterat händelserna. Vad det beror på är svårt att svara på, men en anledning kan vara att ockupationerna endast varade i några timmar, och att alla valde självmant att gå därifrån efter timmarnas gång, och på så sätt hann det inte uppmärksammas. Det är ungefär även så Grizzlys tankar går:

Grizzly: Jag tror att det inte är.. Jag menar, vad har vi gjort liksom? Vi har gått till ställen som ändå kommer att rivas, eller försvinna. Jag tror inte att det är.. Jag vill inte säga att det vi gör inte är ett hot, för då hade det ju varit onödigt att vi gjorde det, men det är typ inte, alltså det är ingenting som de uppfattar som något större att ta i tror jag. Jag tror det är så enkelt [...].

Vi ser ett samband för samtliga ockupationsvågor vi analyserat, att polisen har varit mindre benägen att ingripa hårdfört i kortvariga ockupationer som satsar på öppenhet och lågaffektiv strategi. Våra aktiva ockupanter vill samla en större grupp för att uppnå förändring på sikt, och därför tolkar vi det som att de tjänar på att minimera riskerna för repressioner. Konfrontationer har vi tidigare konstaterat kan bidra till att frågor uppmärksammas och att diskussion uppstår. Så som läget ser ut idag tror vi att bostadsbolag och kommunerna tjänar på att inte föra uppmärksamhet till ockupanterna. Entreprenörsurbanismens och bostadsbolagens o-genuina anspelningar på kreativitet blottas av aktivisternas genuina frihetskamp om rätten till staden och kulturella scener. Att avhysa eller straffa fredliga aktivister synliggör stadsomvandlingens odemokratiska karaktär. Sedan så tror vi att bristen på uppmärksamhet även beror på att rörelsen just har börjat återuppliva metoden.

4.2 Övergripande karaktärsdrag inom ockupationsrörelserna

I informanternas svar insåg vi att det fanns många andra viktiga karaktärsdrag inom rörelsen som inte var kopplade till stadspolitik och förändringen av staden. Alla hade något mål som

handlade om att vinna en byggnad av olika anledningar eller att stoppa rivningar av hela kvarter. Visst kan man säga att några av dem vann det de ville vinna, exempelvis står många byggnader i Haga kvar idag. Men något alla har gemensamt är att de vann den sociala gemenskapen. Vi har tagit del av liknande berättelser där ockupanterna berättar om euforin som uppstår under en ockupation, och hur de har hittat vänner för livet från ockupationstiden. Den autonoma ockupationsrörelsen har under den tidsperioden vi studerat haft en ständig konflikt med den högerextrema rörelsen. Sammandrabbningen ställdes på sin spets under 90-talet vilket har påverkat ockupationsrörelsens kultur och metoder. Vi kommer även analysera ockupationsrörelsens prefigurativa politik (Yates, 2021 s.1033), då de tillsammans gör motstånd genom att ockupera, och inte väntar på att samhället ska ändras.

4.2.1 Ockupationer som sociala rörelser

Sociala rörelser är en grupp människor som utgår från gemensamma syften eller har gemensam identitet (Weldon, 2011, s. 11-12). De vill förändra sociala praktiker eller rådande maktrelationer (ibid.). De politiska verktygen kan se olika ut, en variant kan vara alternativa boendeformer (ibid.), vilket just husockupationer är. Likaså refererar social movement scenes till människor som delar en gemensam identitet (Creasap, 2012, s. 182), de har även subkulturella eller motkulturella övertygelser och ett påtagligt exempel ger Nalle när han uttrycker vad det tydligaste målet med ockupationerna från Färjenäs var:

Nalle: Den som man tydligast kan säga är nog Färjenäs, för den [ockupationen] var mest lika människor som bodde där. [...] Målet där var att kunna ha ett ställe. Färjenäs låg ju också lite utanför, det låg inte mitt i massa andra bebyggelser, utan det var ju ett litet område som låg för sig själv. Det var grönområde runt liksom. Så där var det ju mer "Här borde vi kunna ha en möjlighet att va." Så planen där var ju egentligen att ha, att kunna behålla det där, bo i de där husen och ha punkspelningar på blåa huset och vara glada liksom. [...] Det var liksom inte så mycket.. eh.. det var inte mer politiskt än så tror jag. Jag tror att det var det som var grejen.

Nalle anser inte att Färjenäs var mer politiskt än att husen var ett ställe där de ville ha någonstans att vara, att få bo, att få ha punkspelningar och bara vara glad. Han säger att där var människorna mest lika varandra. Ockupationen kan tolkas som att det har skapats en

social movement scene (Creasap, 2012, s. 182). Ett nätverk av människor som delar en gemensam identitet (ibid., s. 183), ett nätverk av fysiska platser och ett nätverk med likasinnade subkulturella värderingar och normer. De hade ett frirum, som inte kontrollerades av ledande grupper, ett frirum som de frivilligt deltog i. Dock visste Nalle att det inte kommer pågå för alltid, han säger: "Sen fattade man ju att det var för bra för att pågå forever såklart. Men det var liksom målet med det stället." Precis som Creasap beskriver, att scener är pågående arbeten, de kommer och går hela tiden (Creasap, 2012, s. 183). Nalle beskriver Färjenäs som ett område där de får vara ifred, och symboliken i stads kvarteren är också viktig för var scener skapas (Creasap, 2012, s. 185).

Vi vill argumentera för att ockupationsrörelser är sociala rörelser och likaså urbana rörelser oavsett hur politiska de själva anser att de är. Nalle såg inte politiken i hans ockupationer, men samtidigt ville de ha en fristad och få leva som de vill, vilket de gemensamt kämpade för på ett politiskt sätt genom att ockupera, både i Haga och Färjenäs. Människor kan utföra aktivism, utan att identifiera sig som aktivister (Creasap, 2012, s. 187), det kan helt enkelt vara så att vissa människor inte identifierar sig på det sättet.

Nalle säger att: "Vi hade pundare och hemlösa och folk som egentligen inte var jättopolitiskt intresserade, utan bara ville vara ifred. Eller som bara ville festa och lyssna på punk. Den delen av det kanske inte folk vet om på samma sätt tänker jag." Människor som skapar egna rum, bara för att få vara, kan betraktas som en ovanligare diskussion. Kanske diskussionen anses meningslös då den inte fyller en politisk funktion. Bamse berättar: "Så det var ju.. det var ju inte för att vi inte hade bostäder vi ockuperade. Det var kanske för att vi försökte skapa frizoner för ett annat sätt att vara på, som inte var styrda av kommunen." Ett annat sätt att få vara på är en viktig del som tas upp av informanterna. Att få ha frizonen, där man får vara som man är. Att skapa egna rum.

Kulturen har spelat en stor roll för ockupanterna. Nalle säger: "Färjenäs var ju väldigt mycket punk. Det var konserter och så." Likaså nämner både Teddy och Nalle-Maja att planeringen för husockupationerna utgick från punkrörelsen Spatt, vilket är ett fysiskt utrymme där personer i en social movement scene är kända för att samlas (Creasap, 2012, s. 182). I Agnesberg och i Gamlestaden ordnades det musik och uppträdanden, och de lagade mat tillsammans som en grupp. Creasaps forskning (2012) visar att relationen och solidariteten

som skapas genom ritualer, som tex att laga mat tillsammans, anordna spelningar eller att delta i direkta aktioner skapar en känsla av tillhörighet i den sociala scenen (Creasap, 2012, s. 187). Bamse beskriver det bästa minnet av ockupationerna: ”Det är alla vänner och solidariteten och.. jag menar att de flesta, inte alla som var där, men de flesta av ockupanterna är fortfarande mina vänner liksom, och att man blir väl omhändertagen.”

Bamse: Men det breda kontaktnätet är ju helt otroligt. Jag menar innan internet, att man ändå hade kontakt med folk från hela världen, å brevväxla, å fick se att de hade liknande situationer som en själv, fast det var helt andra samhällen de levde i, eller.. men ja, SOLIDARITETEN skulle jag säga.

Vänsterscener skapas av människor som identifierar sig på ett antal sätt, och Creasap (2012, s. 187) ger exempel på bland annat husockupationer, anarkister, och feminister. Nalle-Maja säger angående ockupationstiden: “Jag tror det jag gillade mycket var att det var en väldigt snäll rörelse. Det var väldigt öppet för besökare.” Det bör dock nämnas att en social movement scene kan även fungera som slutna privata utrymmen för vänner och aktivister (Creasap, 2012, s. 187), och alla personer som är involverade i en social movement scene identifierar sig inte alltid med motsvarande rörelse, utan det kan vara personer som uppskattar DIY-kulturen (Do it your self/gör det själv). Nalle-Maja berättar om det jättestora behandlingshemmet i Kviberg som de ockuperade. De blev utslängda, men gång på gång återvände de:

Nalle-Maja: Vi hade liksom det som festlokal i nått år eller två, så om man behövde någonstans att va, men inte hittade någonstans att va så var det såhär “aa, men vi kollar om behandlingshemmet fortfarande är tomt.” Jaa men det var det ju då, så då kunde man vara där för en kväll. Så hade man fest också.. minns första gången vi var där efter att vi varit där några gånger, då hängde liksom våra banderoller kvar, så det var bara att fälla ut dem igen över staketen över balkongen där, så det var väldigt smidigt på det sättet.

Myndigheterna i svenska städer har nolltolerans mot husockupationer, protestformen betraktas som odemokratisk (Creasap, 2012, s. 185). Dock har samtidens stadsomvandling kritiserats för att vara odemokratisk av aktivister ända sedan 60-talet, eftersom staden byggs efter höginkomsttagares behov (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, s. 21). Ockupanterna skapade egna rum genom att gå tillbaka till den tomma lokalen och anordna fester. Motstånd i form av ockupationer mot gentrifiering och privatisering av det offentliga rummet är både symboliskt

och praktiskt (Creasap, 2012, s. 185). De försöker skapa utrymmen, egna rum, fria rum för de mindre "önskvärda" personerna, för de som generellt inte har konsumism som primärt skäl att delta i staden (ibid.). Nalle-Maja säger: "Det finns en peppig stämning i luften som jag tycker har genomsyrat alla ockupationer" och "Ja, det var kul var det. Jag hade inte tvekat ockupera igen men.. det är fan.. det är svårare nu. Det är det bästa jag gjort."

Ett viktigt kännetecken för rörelser som bildar social movement scenes är att de har ett intresse för prefigurativ politik (Creasap, 2012, s. 186), och att utföra prefigura praktiker (ibid., s. 187).

4.2.2 Nazismen och den autonoma rörelsen

De flesta informanter ser ockupationsrörelsen som en positiv miljö, men främst under 90-talet var det också en tid av konflikt. Nazismen blev synligare, och autonoma rörelser skapades som ett motstånd mot nazismen. Precis som vänsterscener kan även högerextrema rörelser skapa scener. Båda scener har en del gemensamt (Creasap, 2012, s. 188). Likt vänsterns husockupationer har skinheads "crashpads", vilket är temporära utrymmen där de bor. Normerna och värderingarna, likaså gruppdeltagarna som rör sig mellan platserna passar in i Leach och Haunss tolkning av en scen. En skillnad är att vänsterns ockupationer anser att det offentliga rummet bör tillhöra alla, och de skapar rum för att försvara staden mot markanvändare som exploaterar, medan extremhögern skapar rum för att skydda grannskapet från sina rasfiender (ibid.). På 90-talet blev nazismen mer synlig. Bamse berättar: "Ja.. i början fick man ju stryk av raggarna. Sen kom skinheads, och det blev mer farligt liksom." Ekerwald argumenterar för att bakgrunden till våldet i de anarkistiska husockupationerna i Sverige låg till grund för att minska nazisternas politiska närvaro (Ekerwald, 2019, s. 237). Att ockupationsrörelsen ändrade form på grund av nazisterna är något Bamse också bekräftar:

Bamse: Mycket på grund av repressalier, och nazister har ju gjort att det har blivit mer hårdfört. Det hände ju framförallt under.. Ja, från kanske 92 till 96, som jag tycker att det blev.. Vi blev tvungna att bli mer hårdföra. Det startades grupper som AFA [Antifascistisk aktion] och sånt, och det var ju för att vi behövde skydd [...] Nazisterna på den tiden hade ju startat VAM [Vitt ariskt motstånd] [...] Så de åkte runt med bilar och hade radiokontakt med varandra och letade efter oss. Folk kom hem och det stod 10 maskerade skinheads med baseballträn i trappan liksom, och

det var mycket sånt som hände, så då blev de här organisationerna till.

“Man kommer ju in på den autonoma miljön tänker jag” fortsätter Bamse. “Det är svårt att prata husockupanter och husockupationer utan att göra det eftersom det kommer därifrån liksom.” Flathery (2023) menar att den svenska autonoma rörelsen uppstod ur just husockupationer, punkscenen och anarkistiska kollektiv som en reaktion mot de ökade fascistiska grupperna (s. 252). Likaså berättar Nalle att det fanns en risk med att ockupera, han säger: “När man bodde ockuperat så fanns det ju hela tiden dels hotet om att vi faktiskt kan bli angripna av nazister.”

Björne nämner inte något om att han minns det som att det var problem med nazister på samma sätt som det var på 90-talet, men han menar att antifascismen var stor under tiden han ockuperade. Han berättar att:

Björne: Det var en ganska stor antifascistisk rörelse innan. Eller runt 00. AFA var ju ganska stora, eller.. de åren 99-01. Som nätverk. [...] så det var väldigt mycket antifascistiskt arbete som jag minns. Sen hände det väl massa saker i olika autonoma grupper så klart, men det var aa..

Björne anser att det spelar ingen roll om man blir stämplad som terrorist om man gör motstånd mot nazister:

Björne: Stoppa en nazistdemonstration, absolut. Jag känner inte att man måste skapa så mycket opinion kring det, utan där är det ett helt annat jobb. Där skiter jag liksom i om man blir utmålade som terrorist.. “Jaja, men vi ska inte ha några nazister på våra gator liksom.” Det är ett annat arrangemang.

Teddy minns inte nazismen som ett jätteproblem runt 2008:

Teddy: Men jag menar, Sverigedemokraterna höll ju på att bli stora under den här tiden, så att det gick ju mer och mer åt det hållet igen, efter 90-talet, det hade liksom dött ut lite efter. Men det var ju inte att det var ett jättestort problem som jag minns det i alla fall liksom. Det är väl klart att det var något man pratade om, och att man alltid var på sin vakt lite grann.

Dock slutade husockupationen i Agnesberg dramatiskt. På midsommarnatten blev det ockuperade huset attackerat av nazister. Bland annat kastade de in en bensinbomb i huset så det började brinna, Teddy berättar om attacken:

Teddy: Och som blev ganska chockartat av oss. Just att det gick så otroligt snabbt, och det var många som blev väldigt skadade, och väldigt illa misshandlade. Också just att hela huset hade kunnat brinna upp, och det var barn som sov på övervåningen.

Som tur var hade de förberett med brandsläckare, så de kunde släcka elden, berättar han. Han säger att det inte var organiserade nazister, utan: “Såhär Torslanda-nazister som var mer så här, fulla, dumma, ungdomar mer eller mindre, som hade såna åsikter men inte var organiserade.” Det var folk som blev skadade, men han är glad att de lyckades hantera det så pass bra som de gjorde.

Jämfört med 90-talet då informanter uttryckt sig: “Jag tror inte att folk idag alltid i miljön förstår, att vara autonom och att vara såhär så har du nazisterna efter dig. Du har Säpo på dig”

Bamse: När vi gick maskerade på demonstrationer så var det inte för att vi inte kunde stå för vad vi tyckte, men vi hade ingen lust, för nazisterna stod och filmade, så man visste ju att det skulle bli repressalier efteråt. Så det var ju dem man gömde sig för.

Informanten Grizzly ser på det med nazismen med andra ögon, han säger: “Dem [nazisterna] är ju också väldigt intresserade idag att hänga ut människor, lägga ut dem på sociala medier och sånt. Grejen är att vi bryr oss inte. Dem får komma och filma oss då, för att vi är stolta över vad vi gör.” Grizzly har inte stött på problem med varken polis eller nazister, vilket kan orsaka det stora oliktankande sättet.

Bamse berättade att han trodde att de hade bekämpat 1990-talets nazism men att han med tiden förstätt att nazisterna endast tog en ny form. Skinheadkulturen i 1990-talets Sverige förknippades med känslostyrd “anti-intellektualism” (Mattson & Johansson, 2023, s. 106) och våldskapital, vilket gjorde det svårt för gruppen att få agens. På 2000-talet ville de “nya nationalisterna” intellektualisera rörelsen. De började klä sig som vanligt folk (ibid.). Vår informant Bamse menade på samma sak, att omformningen var ett strategiskt drag, han trodde att de försvann men de syntes bara inte längre, de smälte in bland “vanligt folk” (ibid.). Infiltreringen, menar Bamse, är en bidragande anledning till att rasism och nationalism normaliserats i Sverige och gagnat Sverigedemokraternas framgång i riksdagen. Det kan också förklara Grizzlys uppfattning av nationalismen idag. Medlemmarna arbetar på ett annat sätt, de gör inte dessa attacker längre då rasistiska aktivister hemlighåller deras åsikter för

offentligheten, men i hopp om att komma till makten genom infiltration i det sociala systemet (Creasap, 2012, s. 188-189).

Utifrån vår analys menar vi att relationen med nazisterna påverkade ockupanternas strategier och kultur. När en av våra informanter från 90-talet pratar om hur ockupationsrörelsen ska vinna inflytande över stadspolitiken reflekterar han över nazisternas tillvägagångssätt. Om att våldet som uppstod i konflikten skapade en hårdare miljö bland ockupanter och den autonoma miljön. Samtidigt så växte också miljön på grund av de gemensamma antagonisterna; skinheads. Han bekräftade neo-nazisternas strategi, att avsäga sin okonventionella kultur var ett smart drag och erkände att punkanarkisternas hårdföra kultur kan verka avskräckande för vanligt folk. Även om han ansåg att det hårdföra tillvägagångssättet var nödvändigt, särskilt under 90-talet.

Bamse: Jag hade en vän som var väldigt aktiv i den miljön och jag vet att på 90-talet [...] Det den pratade om var "A vi måste sno en hjullastare" (Bamse skrattar) Ja, det var på den nivån. Antingen tror jag att man måste vara så hårdförd och då får man nästan bli som en liten gerilla och det är väldigt svårt. [...] Här kanske man skulle få med sig folk om man gick ut fredligt och lockade med det.

När vi ser ut som vi gör [punkare]. Det ser farligare ut, mer uniformsliknande, då blir det svårare att få med vanligt folk liksom.

Dagens aktiva är varken oroliga för mötet med nazister eller för polisen. Nazisterna håller sig på internet och har i sin höjd stört ockupationerna genom att försöka avslöja ockupanternas identitet. Den största risken med att ockupera är repressioner, som kan innebära telefonavlyssning och husrannsakan. Det är en risk som alltid följer husockuperandet. Men det är ingenting dagens aktiva ockupationsrörelse stött på ännu, berättar Grizzly. Gällande den hårdföra kulturen inom ockupationsrörelsen säger han:

Grizzly: Det finns ett arv från ockupationer, och att vara radikal som är att, som jag snacka tidigare om, du ska vara maskerad när du gör grejer [...] man ska hålla en hård front emot provokatörer, å emot fascister, å mot media å så här [...] Det kanske var en annan grej när man hade en massrörelse [men] vi vinner bara på öppenhet.

Dagens ockupanter har tagit avstånd från den tidigare mer hårdföra ockupationskulturen. Genom att visa öppenhet och samarbetsvilja tänker vi att de legitimerar sina handlingar och

således får mer utrymme för sin aktivism. Dessutom behöver de samla fler anhängare och som tidigare nämnt kan okonventionella metoder göra det svårt att samla en större grupp.

4.2.3 Att leva som man lär - inte vänta på revolution

Husockupationsrörelser skulle kunna ses som en prefigurativ motståndsrörelse. Prefigurativ politik handlar om att man inleder en politisk framtidsvision utan att vänta på att samhället ska förändras (Yates, 2021, s. 1034). Vissa av våra ockupanter har lyckats etablera ett vardagsliv och kunnat bo flera år i ockuperade hus, medan andra endast stannat över en kväll. I dessa fall där de kunnat stanna skulle ockuperandet kunna uppfattas som en prefigurativ livsstil, en av våra informanter berättar: "Jag upplevde nog att det var individualistiskt på ett jävligt tråkigt sätt. Så det var väl också en grej. Man bodde ihop och levde ihop och gjorde saker ihop och löste grejer ihop. Bara det i sig kan ju vara en motrörelse." Det levnadssättet som skapades var ett annat alternativ till den individualism de upplevde i samhället, en kulturell kollektivism och solidaritet. De skapade ett eget mikrosamhälle. På många sätt kan vi se en genomsyrande mentalitet bland våra informanter, att leva som man lär, skapa det man vill. Prefigurativ politik som begrepp kan användas för att beskriva rörelser, grupper och organisering, som i stället för att mobiliseras med mer normativa strategier, tar de till ovanligare medel och metoder. De agerar med direkt social handling (Pellizzoni, 2021, s. 264). Vi har i intervjuer hört dem prata om flera olika typer av prefigurativt motstånd, som till exempel bojkott, konsumtionsvanor som veganism och att vägra arbete. Husockupationer är bara en metod av många inom urbana och autonoma rörelser:

Bamse: Som 15-åring var det ju bara gå [med] i husockupationer och gå på soc [...] Jobba ville man ju inte liksom. Men det var ju inte för att man var lat utan det var ju för att man inte ville vara med i det här systemet samhället. Jag var arbetslös fram till jag var 26. Ganska medvetet. Kämpade ganska hårt, men jag jobbade ju politiskt. Och jag jobbade efter 92 när sista ockupationen revs.

Denna informanten har varit politiskt aktiv och väldigt engagerad inom den autonoma miljön på olika sätt. Husockupationer var en del av dennas aktivistiska arbete, men informanten har även varit aktiv inom bland annat AFA. Vad vi tolkar här är att husockupationer fyllde en viktig funktion för informantens övriga politiska arbete. Informanten berättar: "Det går liksom

i en cirkel det här i den här miljön. Det är lite samma sak, att det är ett gäng som är aktiva som bränner ut sig, och så försvinner dem. Och de nya börjar på nytt liksom.” Som informanten uttryckte det var att vägra arbete ett prefigurativt motstånd till hur samhället organiseras. Samtidigt ser vi att arbetarstrejken också kan ha bidragit till att upprätthålla informantens övriga politiska engagemang. Informanten hävdade även att det är svårt att skydda ett ockuperat hus om en arbetar och att det är svårt att ockupera och ta sig till ett jobb: “För det är inte så lätt att ockupera ett hus och ha ett heltidsarbete, då ska du gå ut och in och så vet du att det är barrikader.” De olika motståndsstrategierna möjliggör på sätt och vis varandra.

Prefigurativa metoder behöver inte innebära att de endast skapar något för en själv, endast i miljön och bland likasinnade, ibland har motståndet också gynnat samhället i stort. Många urbana rörelser har till exempel skapat stadsodlingar, bidragit till utbildning, ekosamhällen och tagit energi-initiativ (Pellizzoni, 2021, s. 365). I Sverige kan stadsdelen Haga vara ett bra exempel på när ockupationer av hus inte bara skapat en fri miljö för ockupanterna utan också har räddat ett område (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, s. 20) (se figur 2 i bilagor) som idag, på gott och ont, blivit en av stadens viktigaste platser historiemässigt och karaktärsmissigt. När vi frågade ockupanterna om möjligheterna att ockupera och skapa egna rum idag så verkade många känna en uppgivenhet. Ena informanten sa: “Tyvärr blir jag ibland mer nihilist idag än anarkist.” Den andra svarade: “Där misströstar jag er lite. Ja men jag gav väl upp lite tror jag om Göteborg.” Nalle-Maja och Teddy berättar:

Nalle-Maja: Med risk för att låta bitter och cynisk igen då, så är min slutsats efter alla de här åren, att det spelar inte så stor roll vad man vill och gör. Det kommer inte bli som jag vill i alla fall, [...] mitt engagemang spelar ingen roll. [...] Jag ska fråga om lov. Och då kan jag i bästa fall få lite grann som jag vill.

Teddy: Allt ska ju flyttas till Ringön här i Göteborg. [...] Så det känns verkligen som att staden inte vill att det ska finnas de här fristäderna, eller de här fria platserna, vilket är väldigt synd. Det känns som att staden inte förstår vad som skapar en bra stad. Det här levande kulturlivet som alla pratar om.

De inaktiva ockupanterna upplevde begränsade möjligheter att påverka stadsutvecklingen. Detta belyser stadsomvandlingens odemokratiska egenskaper, vilka staden planeras- och inte planeras för. Vår tolkning är att varaktiga ockupationer inte är enkla att genomföra idag. Men dagens aktiva ockupanter har inte huvudsakligen som mål att bevara specifika platser, utan

har som mål att skapa en miljö där förändring känns möjlig. Grizzly som ockuperade 2023 säger att syftet med ockupationen på Vulcano var: "Nu är vi här, och nu drar vi igång en rörelse" och:

Grizzly: För nu så får man ju säga att resultaten är erfarenheter, alltså moralisk styrka liksom. Att vi.. alltså kampmoral liksom, vi blir stärkta i vår motivation, och vi ser att det här går att göra. Vi har ju visat med det här, för i alla fall de som har sett det, att det här går att göra.

På egen hand, har de genom att ockupera skapat ett annat alternativ till rådande samhällsstrukturer och politik (Yates, 2021, s. 1033). Ett resultat vi sett genom vår analys är att det är just nihilism och känslor av uppgivelse som dagens ockupanter bland annat vill bekämpa. De har målet att skapa drömmar om förändring och genom det kunna samla en större grupp och samla ett motstånd som kan göra mer motstånd. Både de ockupanter som inte är aktiva och de som är aktiva tror på att massan är det som spelar roll. Här blir den prefigurativa politikens emancipatoriska kraft ett viktigt element. För att skapa förändring behöver människor kunna föreställa sig att det är möjligt.

Teddy: Jag tror kanske just att göra mer så här direktaktioner och ockupera där man kan visa upp, och att man faktiskt riskerar någonting också med sin politiska verksamhet är någonting som, dels får mer uppmärksamhet som också gör att kanske människor som inte redan håller med en, kan i alla fall reagera och börja tänka i dem banorna. Så att jag tror ockupation kan vara ett väldigt bra sätt att använda just för att nå utanför de här vanliga kretsarna.

Nalle-Maja: Jag tänker att det också är viktigt att.. man måste se saker för vad det är, och i en värld som bygger på ökad individualism, så är ju alla sätt att visa att vi tillsammans är starkare än jag är ensam, värda mycket.

För att kunna skapa egna rum och skapa förändring i staden verkade samtliga informanter vara enade om att en större massa kan generera större förändring.

Grizzly: Det tror jag är en jätteviktig del i att utveckla någonting som kan.. en kulturscen och en rörelse som kan åstadkomma någonting som kan ta plats i stan, som kan ge människor ett värdigt liv. Att man måste se sin politiska roll i samhället, och man måste.. som jag sagt tidigare, ge människor en känsla av en agens, och inse att man har agens själv.

Nalle-Maja: Men det kanske uppstår.. jag tror liksom viljan att göra saker tillsammans, det kommer ju bli en backlash på den här individualistiska tiden också, såklart. Det är ju bara en fråga om när. Det kommer inte vara såhär för alltid. Det kommer inte alltid vara krigshets och NATO drömmar [...] en person, en plats och en foodora beställning liksom. Utan vi kommer vilja ses igen. Inte bara nu till sommaren, utan på ett nytt annat sätt. Det är bara frågan om hur många år som behöver gå där emellan.

Enligt Margit Mayer har urbana rörelser uppstått i fyra vågor som genom tiden artat sig väldigt likt över hela västvärlden (Mayer, 2009). Med tanke på att vi just nu även befinner oss i en ekonomisk kris (inflation), att det råder en bostadsbrist och att det finns begränsat utrymme för fristående kulturevenemang i storstäderna kan vi se att det finns motivering för ockupationsrörelsen. Utifrån vår analys menar vi att informanterna ser ljusglimtar tränga igenom den rådande individualismen. Vissa av dem ser positivt på framtiden. Att de tror att individualismen kommer försvinna, men den stora frågan är när. Och med Grizzlys avslutande ord kanske vi kommer se ett större motstånd inom stadsomvandlingen i form av husockupationer:

Grizzly: Som sagt, vi har visat att det här är möjligt [att ockupera byggnader] [...] Det här är en kampmetod som inte kommer att försvinna, som med allt annat kommer det här fortsätta tills den grundläggande konflikten är löst.

5. Diskussion

Syftet med undersökningen var att ta reda på hur ockupationsrörelsen förändrats genom åren. Vi hade upplevelsen om att husockupationsrörelsen försvunnit och undrade om den överhuvudtaget fanns kvar och vilken form den i så fall tagit. I vår efterlysning av husockupanter insåg vi snabbt att rörelsen finns men att sättet det ockuperas på idag skiljer sig från de sätt en kunde ockupera på förr. Vårt huvudsyfte med detta arbete blev därför att utforska på vilket sätt rörelsen förändrats genom tid, och hur den förändringen kunde förstås i förhållande till stadspolitiken och förändringen av stadsrummet.

Genom att undersöka rörelsens karaktär, sociala vinster, syften och vilken betydelse en plats kan bära på för kampen och för staden har vi i vår analys visat vilka möjligheter det finns att skapa egna rum. Vi har med vår forskning kunnat visa en tydlig koppling mellan rörelsens förändringar och att den gått i vågor som ett svar på olika samhällsförändringar och politiska skiften. Från 1980-talets relativt fria och samarbetsvilliga samhällsklimat till 1990-talets individualism, fascism och ökade våldskapital, och 2000-talets hårda repressalier. Vi har sett att ockupationsrörelsens vågor har sett olika ut genom tiden och startat som reaktioner på nya stadspolitiska samhällsinsatser (Franzén, Hertting & Thörn, 2016, Mayer, 2009). Med hjälp av teorier som ingår i stadsomvandling, såsom postfordism, entreprenörsurbanism och gentrifiering har vi kunnat redovisa hur förändringarna inom rörelsen artat sig och hur de är kopplade till stadsomvandlingen och politiska förändringar. Beskyddandet av rivningsobjekt och skapandet av alternativa platser för gemenskap har varit en konstant del av rörelsen, och gällande möjligheterna att ockupera och skapa förändring och debatt har varierat genom åren. Variationen till möjligheterna att skapa förändring och diskussion tolkar vi som att det kan bero på statsmakternas svar, där oftast polisen är den rådande statsmakten ockupanter får möta.

Vi har redovisat hur entreprenörsurbanismen förändrat staden och hur den förvandlat stadskärnan sedan 80-talet och framåt, tänkt som lösning på fordismens kris och modernismens enformiga samhällsorganisering. Genom åren har entreprenörsurbanismen ökat, stadskärneutvecklingen har accelererat. Varje skrymsle som fått stå kvar i staden har fyllts med funktion som genererar ekonomisk tillväxt och det finns inte många ställen kvar för ockupanter att överta. Aktivismen tycks ha blivit svårare, och människor verkar ha mer att förlora. Människor som vågar tänka annorlunda och drömmer om förändring har inte råd att

utöva prefigurativ politik med riskerna det medför. Vår tolkning är att många har drabbats av handlingsförlamning, utbrändhet och nihilism inom rörelsen. Samtidigt har individer i många fall inte råd att bo i staden. Det är svårt att få förstahandskontrakt idag, man får ingen chans att hitta hem. Det kan tolkas som att ockupationer skulle kunna vara en väg ut.

Husockupationer är en strategi som skapar rum för social gemenskap och samlar människor som delar gemensamma syften och värderingar. Genom att analysera husockupationer med begreppet social movement scenes ser vi en strategi som skapar rum för social gemenskap och samlar människor som delar gemensamma syften och värderingar. De skapar en egen scen. Rivningsobjekt och övergivna byggnader blir fristäder där personerna på platsen kan leva på sitt sätt, fritt från samhällets normer och regler. Analysen visar att platserna skapas genom kollektivt omhändertagande och solidaritet. Oavsett hur ockupationerna slutat, så beskriver informanterna gemenskapen som det allra bästa minnet. De kan inte beskriva en konkret händelse, utan menar på att det är känslan av gemenskap, eufori och solidaritet de minns bäst. Vi tolkar detta som att de alla på något vis vunnit något, oavsett repressalier eller förlusten av en byggnad som rivs på så vis att många har vunnit vänner för livet. På så sätt kan man säga att husockupationerna har format deras liv.

Vi har genom arbetet redovisat ockupationsrörelsens konflikt med nazisterna och hur konflikten har haft stor påverkan på rörelsens kultur, strategiska metoder och utveckling. Rörelsen har samlat likatänkande, men också en gemenskap av människor med olika hjärtefrågor. Ockupationsrörelsen har drivits av olika autonoma och sociala rörelser. Rörelserna som närvarat har bland annat varit miljöaktivister, punkare, vänsteraktivister, anarkister och antifascister. Det rörelserna enas kring är frågan om allas rättigheter, rätten till staden, kritiken till hur staden används, och deras gemensamma tro på förändring och organisering. Då autonoma rörelser varit en stor rörelse inom husockupationer som ett motstånd mot den växande nazismen, förklarar vår analys varför det är svårt att prata om husockupationer utan att komma in på autonoma rörelser och nazism. Vi menar att nazisterna har varit en av rörelsens främsta antagonister. Den våldsbejakande konflikten mellan dem bidrog till att miljön inom ockupationsrörelsen blev hårdare och mer våldsam under 90-talet. Bland ockupanter har det över tid alltid funnits tudelade interna meningar om hårdför och lågaffektiv metod. I vår studie har vi haft tillgång till ockupanter som representerat eller förespråkade vardera sidor, och som med sina strategier vunnit olika kamper.

Ockupationsrörelsen innefattar en prefigurativ politik, där deltagarna lever i en politisk vision genom att skapa alternativa livsstilar och samhällsformer. Genom att ockupera visar de möjligheten till förändring, att mobilisera människor för att skapa fria platser och bekämpa gentrifiering. Vårt arbete åskådliggör och förtydligar att överta ett hus och besitta det innebär att man behöver ta stora risker som skapar liten förändring i samhällelig skala. Ju större grupp, desto större möjlighet för förändring. För att kunna skapa egna rum och för att kunna påverka stadsomvandling krävs en större massa. Som ett stort kollektiv minskar man riskerna för gemene motdemonstrant samtidigt som rösterna blir tydligare. Många anser att möjligheterna att skapa egna rum idag är svårt men att lösningen är att organiseras. Vår tolkning av detta är att det idag är svårare att få ihop den stora massan då samhället enligt våra informanter är både individualistiskt och antisocialt.

Vi har efter vårt arbete kunnat konstatera att dagens aktiva inte är rädda för repressalier, samtidigt som de förhåller sig öppna och samarbetsvilliga. Det sägs att ockupationsvågen är förbi, att det idag skulle vara en omöjlighet på grund av bland annat polisens repression, gentrifieringen och den svagare vänsterrörelsen (Sandén & Wåg, 2019, s. 271).

Bostadssituationen idag har inte blivit bättre, likaså inte heller kultur- och föreningsverksamheten. Eftersom marknadshyrorna gjort det i stort sett ogenomförbart att ha kvar demokratiska mötesplatser har de stängts en efter en. Men ockupationerna har överlevt. Behovet av ockupationer är större idag och just därför har de överlevt (ibid.). Grizzlys ord att kampmetoden husockupation kommer fortsätta tills den grundläggande konflikten är löst tyder på att ockupationsrörelsen kan vara på väg tillbaka och att människor har tröttnat på individualismen, stadens enformighet och anpassningar efter medelklassen. Vi anar en femte ockupationsvåg som just nu samlar kraft.

5.1 Vidare forskning

Vi tycker det vore intressant att forska vidare om kulturens och särskilt musikens roll i ockupationsrörelsen. Punkscenen har varit starkt sammankopplad med ockupationsrörelsen fram till idag. Från samtliga informanter har vi fått höra att under pågående husockupationer har det dessutom arrangerats spelningar från och med 80- talets punkspelningar fram till idag. En av våra informanter uttryckte det som att det var musiken som lärde honom formulera sig

kring politik. Man utvecklar argument, får utrymme att processa texter och formulera egna tankar genom kulturen som en kommer i kontakt med. Det vore intressant att forska vidare om detta.

6. Referenslista

6.1 Tryckta källor

Carle, Jan. (1991). "Husockupationer, sociala rörelser och massmedia." *Sociologisk forskning* 28(3): s. 42-66. <https://www.jstor.org/stable/20851075> (Hämtad 2024-02-23).

Clark, Eric. (2014). "Gentrifieringens ordning och enkelhet." I Thörn, C & Holgersson, H (red.). *Gentrifiering*. Studentlitteratur AB, s. 37-47.

Creasap, Kimberly. (2012). "Social Movement Scenes: Place-Based Politics and Everyday Resistance." *Sociology compass* 6(2): s. 182-191. doi: <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1111/j.1751-9020.2011.00441.x> (Hämtad 2024-02-20).

Ekerwald, Hedvig. (2019). "Ockupationen av Westmanska BB i Linköping mars 2000." I Polanska, D & Wåg, M (red.). *Ockuperat! svenska husockupationer 1968-2018*. Verbal förlag, s. 225-240.

Flaherty, Colm. (2023). "Creating and maintaining free spaces in the radical left." *Mobilizaion: An international Quarterly* 28(2): s. 249-265. doi: <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.17813/1086-671X-28-2-249> (Hämtad 2024-02-24).

Florida, Richard. (2001/2006). *Den kreativa klassens framväxt*. Daidalos AB.

Franzén, Mats., Hertting, Nils & Thörn, Catharina. (2016). *Stad till salu*. Daidalos AB.

Fägerborg, Eva. (2011). "Intervjuer." I Kaijser, L. & Öhlander, M. (red.). *Etnologiskt fältarbete*. Upplaga 2:3. Studentlitteratur AB, s. 85-112.

Herbert, Mikaela. (2018). "Från rovfågel till byte. Om etik som process vid forskning om känsliga ämnen." I Gruber, S. & Gustafsson, K. (red.). *Etnografisk forskning i praktiken- Reflektioner från pågående avhandlingsprojekt*. Linköping Universitet, s. 24-33. <FULLTEXT01.pdf> (<diva-portal.org>) (Hämtad 2024-03-07).

Ighe, Ann. (2019). "Husen i bestämd pluralis." I Polanska, D & Wåg, M (red.). *Ockuperat! svenska husockupationer 1968-2018*. Verbal förlag, s. 123-147.

Ighe, Ann. (2020). "Empty space, open space. Claiming, reaching and remembering common ground in urban squats. Haga in the 1980's." *Partecipazione E Conflitto* 13(3): s. 1373-1389. doi:<https://doi.org/10.1285/i20356609v13i3p1373> (Hämtad 2024-01-12).

Lees, Loretta. (2014). "Gentrifiering och social blandning." I Thörn, C & Holgersson, H (red.). *Gentrifiering*. Studentlitteratur AB, s. 73-102.

Lodenus, Anna-Lena. (2006). *Gatans parlament: om politiska våldsverkare i Sverige*. Ordfront. [Gatans parlament: om politiska våldsverkare i Sverige - Anna-Lena Lodenus - Google Böcker](#) (Hämtad 2024-03-13).

Mattsson, Christer & Johansson, Thomas. (2023). "Neo-Nazi Violence and Ideology: Changing Attitudes toward Violence in Sweden's Skinhead and Post-Skinhead Eras." *Terrorism and Political Violence* (35)1: s. 104-117. doi: <https://doi.org/10.1080/09546553.2021.1871898> (Hämtad 2024-02-12).

Mayer, Margit. (2009). "The 'Right to the City' in the context of shifting mottos of urban social movements." *City, Analysis of Urban Change, Theory, Action* 13(2-3): s. 362-274. doi: <https://doi.org/10.1080/13604810902982755> (Hämtad 2024-03-09).

Paton, Kirsteen. (2014). "Glasgow - att göra arbetarkvarter tjustiga." I Thörn, C & Holgersson, H (red.). *Gentrifiering*. Studentlitteratur AB, s. 133-154.

Pellizzoni, Luigi. (2021). "Prefiguration, subtraction and emancipation." *Social Movement Studies* (20)3: s. 364-379. <https://doi.org/10.1080/14742837.2020.1752169> (Hämtad 2024-03-09).

Pries, Johan. (2019). "Var är husockupationerna i den nyliberala staden?" I Polanska, D & Wåg, M (red.). *Ockuperat! svenska husockupationer 1968-2018*. Verbal förlag, s. 241-250.

Polanska, Dominika V. (2017). "Reclaiming Inclusive Politics: Squatting in Sweden 1968-2016." *Trespass: a journal about squatting* 1(1): s. 36-72. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?dswid=-5461&pid=diva2%3A1089251> (Hämtad 2024-02-25).

Polanska, Dominika V. & Wåg, Mathias. (2019). "De svenska husockupationernas 50-åriga historia." I Polanska, D & Wåg, M (red.). *Ockuperat! svenska husockupationer 1968-2018*. Verbal förlag, s. 15-30.

Polanska, Dominika V. & Wåg, Mathias. (2019). "Husockupationer då och nu." I Polanska, D & Wåg, M (red.). *Ockuperat! svenska husockupationer 1968-2018*. Verbal förlag, s. 377-388.

Rylander, Emil. (2014). "Välkomna men kom ihåg att detta är olagligt" *En studie av tre husockupationer i Lund 1969*. Kandidatuppsats, Lunds universitet.

<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=4935994&fileOid=4936691> (Hämtad 2024-02-26).

Rönblom, Malin., Alnebratt, Kerstin., Eduards, Maud., Johansson, Jörgen & Öjehag-Pettersson, Andreas. (2022). *Trängd demokrati, om politikens vardag och om att vara människa*. Gidlunds förlag.

Sandén, Salka & Wåg, Mathias. (2019). "Tomma hus är allas hus." I Polanska, D & Wåg, M (red.). *Ockuperat! svenska husockupationer 1968-2018*. Verbal förlag, s. 263-276.

Thörn, Catharina & Holgersson, Helena. (2014). "Gentrifiering - kultur, politik och ekonomi." I Thörn, C & Holgersson, H (red.). *Gentrifiering*. Studentlitteratur AB, s. 11-32.

Thörn, Håkan. (2019). "Husockupationer och folkhemmets förvandlingar." I Polanska, D & Wåg, M (red.). *Ockuperat! svenska husockupationer 1968-2018*. Verbal förlag, s. 149-162.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf (Hämtad 2024-02-03).

Weldon, S. Laurel. (2011). "Introduction: Movements, Marginalization, and Representation." I *When Protest Makes Policy*. University of Michigan Press, s. 1-29

<https://www.jstor.org/stable/10.3998/mpub.1285595> (Hämtad 2024-02-02).

Yates, Luke. (2021). "Prefigurative Politics and Social Movement Strategy: The Roles of Prefiguration in the Reproduction, Mobilisation and Coordination of Movements." *Political Studies*. 69(4): s. 1033-1052. doi:<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1177/0032321720936>

(Hämtad 2024-03-09).

6.2 Otryckta källor

Allt åt alla. (2022). *Förbundet*. <https://alltatalla.se/forbundet/> (Hämtad 2024-02-15).

BID Gamlestaden. (2017). *Alla tittar på Gamlestaden*.

<https://bidgamlestaden.se/2017/12/21/alla-tittar-pa-gamlestaden/> (Hämtad 2024-03-07).

BID Gamlestaden. (2021). *Holländareplatsen i Gamlestaden blir en levande sommarplats*.

<https://bidgamlestaden.se/2021/06/30/hollandareplatsen-i-gamlestaden-blir-en-levande-sommarplats/> (Hämtad 2024-03-07).

Göteborgs Stad. (u.å.). *Plan- och byggprojekt. Gamlestaden - 53 lägenheter samt handel på Holländareplatsen. - Plan- och byggprojekt - Göteborgs Stad (goteborg.se)* (Hämtad 2024-03-07).

Peab Bostad. (2023). *Södra Änggården - en ny stadsdel mellan natur och kultur i Göteborg*.

<https://peabbostad.se/om-oss/nyheter/vulkano---ett-upplevelsegalleri/> (Hämtad 2024-02-28).

Södra Änggården. (2023). *Nu tackar Vulkanen i Södra Änggården för sig*. [Facebook]. 19

oktober. https://www.facebook.com/sodraanggarden.se/?locale=sv_SE (Hämtad 2024-02-28).

Intervjuerna finns i författarnas ägo.

6.3 Bilagor

Figur 1. Bilden föreställer ett hus på Sprängkullsgatan i Göteborgs Haga som brann ner 1988. På huset syns skyltar där det står "YUPPIEKRÄKEN UT UR HAGA" och "FLER BOSTÄDER STOPPA KONTORISERINGEN." Detta visar på att folket i Haga 1988 redan då diskuterade gentrifieringsproblematik även om begreppet inte hade myntats i Sverige än. Foto: Peter Asp. Fotograferad År:1988.

Figur 2. Bilden består av två jämförelsebilder på ett hus på Sprängkullsgatan i Göteborgs Haga som brann ner 1988. Den vänstra bilden visar hur huset såg ut efter branden. De återställde sedan huset, bilden till höger visar hur det ser ut nu efter restaurationen. Årtal okänt. Foto: Peter Asp